

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Vita Gasparis Barzaei Belgae E Societate Iesv: B. Xaverii
In India Socij**

Trigault, Nicolas

Coloniae, 1611

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45183

VITAE

P. GASPARIS

BARZAEI

BELGAE

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

A. B. Xauerio in Iaponiam euocatur.

INTERIM dum Armu-
 zia Gaspar rem Chri-
 stianam, vt dixi, tan-
 toperè promouebat, eã
 B. Xauerius, vnicum il-
 lud Orientis lumen in Iaponiam
 inferebat, & secundis progressibus
 res eò processerat, vt iam non suffi-
 ceret ipse Xauerius; itaque promissi
 memor & Gasparis, ex Iaponia illũ
 ad se tanto locorum interuallo in
 auxilium euocat. Ex litteræ, Gaspa-
 ris gaudia, cũ ad nos peruenerint,
 visæ sunt huc inferendæ; tum quia
 breues, tum ne pereat illud, quod
 tan-

tantis votis expectarat, eius virtutis testimonium vel zeli monumentum.

*Gratia & amor Iesu Christi Domini
sit semper nobis auxilio & fa-
uori, Amen.*

PROPTER eam, quæ est in hoc Iaponiæ regno, ad augendam sanctâ fidem nostram, animorum comparationem, satis vestrorum desideriorum conscius, & zeli, quo in subsidium animorum præditi estis, in Domino confido, vos ijs virtutibus ac animi demissione præditos esse, quibus freti id exsequi possitis quod optatis. Itaque vobis mando in virtute S. Obedientiæ, pro maiori merito vestro, ut si modò ea sitis corporis valetudine, ut explere possitis. Tu P. Gaspar, Balthasar Gage, & Didace Caruallo in Iaponiam veniatis, eam in partem in qua tunc ero; quod erit, Deo volente, Meaci. Vos igitur, Balthasar Gage, & Didace Caruallo, eo in itinere Gaspari parebitis, à cuius ego prudentia modestiaque exspecto,

fore, vt huius muneris benè explè-
 di curam gerat. Et quoniam de ve-
 stro aduentu non dubito, quia sanctā
 in vobis ad eam rem noui volunta-
 ris animique promptitudinem, vel
 ad obediendum, vel ad offerendum
 in sacrificium vitas vestras pro illi^o
 amore, qui primum pro nobis posu-
 it suam, plura non dico, nisi quò de-
 go vos magna cum spe præstoler, vt
 in his partibus nos largiente Do-
 mino coniungamus, firmata manu
 charissimi in Christo fratris vestri.
 Cangoximæ 5. Nou. 1549.

Franciscus.

Litteræ illæ ad Gasparem vene-
 runt sub finem sui illius triennij,
 cum iam de Iaponia propè desperās,
 alia multa designarat. Non facile
 potest exprimi, quantum ex ea re
 Gaspar gaudij, quantum exultatio-
 nis conceperit. mox enim illi labo-
 res omnes anteacti excidebant: in
 alios maiores animo se extende-
 bat: ab æstu Armuziano ad frigus
 Iaponicum ita anhelabat, vt quibus

per

per ignem & aquam transeundum
 est in refrigerium. Itaque nihil al-
 liud cogitare, loqui, somniare pote-
 rat. iam illam famem, iam illos in-
 sipidos cibos, iam illa sputa, conui-
 tia, lapidationes, cruces denique Ia-
 ponicas sibi proponebat. De sua ve-
 rò latitia ipse Gaspar sic scribit: O
 fratres charissimi, iuuate me ad lau-
 dandū Dominū, qui fecit misericor-
 diam cum seruo suo, & impleuit de-
 siderium meum. Iam diu me Spiritus
 Sanctus eò inuitabat. Sed tamen nec
 ipsa quoque Iaponia sex & sexaginta
 regnis diuisa, eius animum con-
 cludebat, non quindecim illæ Pro-
 uinciæ totius Chinensis regni va-
 stitas arctabant; inde in Tartaria-
 riam, superatis quæ montibus, quæ
 muris, vetito vtrimque saltu, e-
 uolabat. Inde ne quas ante regio-
 nes designarat, relinqueret, in Per-
 siam, Armeniam, Turciam, & dein-
 de in Europã, Romã usque animo fe-
 rebatur, vt quaquaversus animi sui
 faces aliorum animis iniiceret. At-
 que hæc à nobis non augendi causa
 orato-

orato-

oratoriè dicta sint, sed historica veritate: ita ille sentiebat, scribebat, loquebatur; ita eius temporis scriptores de animi eius magnitudine loquuntur. Itaque cum ad discessum sese parat, ne Armuziam iterum redire cogamur, de successoribus eius pauca, ad finem usque huius tam celebratae missionis subijcimus.

CAPVT II.

De successoribus Gasparis in Armuziana missione.

ANTEQVAM Gaspar Goam rediisset, quoniam ita Goensi Rectori mandarat B. Xauerius, mittitur, qui redituro Gaspari sufficiatur, P. Gonsaluus Roderiques, sub medium mensis Septembris anno 1551. paucis diebus postquam in Indiam appulerat, quò ille Gaspare iam Goam nauigante, 26. Nouembris die Præsentationi B. Mariæ sacro peruenit. Porrò non est prætermittendum, quod in eius itinere admirabile contigit. Pyratæ,
(Non-

(Nontagues vocant) leue nauigij genus, quod ipse Masquate conscenderat, insequabantur omni conatu, ac magnum sagittarum imbrem iam è proximo depluebant: positus Roderiques genibus Deum cum orasset, sagittæ ab omnibus retrorsum agi visæ, & è tota naui nemo, non ipsi Nautæ Arabes, qui nauim regebant, quicquam ab eis accipere detrimenti; sed nec Pyratæ, licet leuibus quoque nauigijs mirè contèderent, potuerunt assequi: atque ita re infecta redierunt. Ea res ab omnibus habita est pro prodigio euidenti: hoc auspicio in ciuitate benè coepta à Gaspare, pro sua pietate ac zelo egregiè promouit, donec febribus & labore pænè absumptus, quem auxerat cœli grauitas Patris valetudini mirè aduersa, Goam est à Gaspare cum socio, qui item æger erat, reuocatus.

In eorum locum P. Antonius de Eredia Cocino, & Alexius Madeira submissi anno 1553. qui cum secundo Aprilis discessissent, Armuziam 20.

Maij

*Miraculo
lo tela
immissa
retror-
sū aūtā.*

Maij tenuerunt. Eorum iter etiam celebriori miraculo est honestatum. Nam cum diuturna malacia in discrimen adducti essent, ob cibarium egestatem instituta solemniper socios supplicatione, ventum & eum prosperum eodem die imperarunt. Ij quoque hanc vineam strenuè coluerunt. hoc singulare, quod etiam Regis Armuziani vxores aliquot conuerterint, ipso valdè approbante, vt ex epistola ipsius Regis ad eundem iam Goam reuersum constat. Illis post annos ferè tres valetudinis quoque causa, duo alij Patres, aucto iam nostrorum numero cum vno socio sunt suffecti: P. Airez Brandaon, P. Alexius Dias, & Tristanus Araufius. Illis negotij multum fuit in adiuuanda classe ad Baharem insulam, quam occupauerant Turcæ, recipiendam missa; cuius expeditionis primò tentatæ infelix planè fuit exitus. Nam cum eo tempore aduenisset classis, quo insulæ cœlum aliàs admodum salutare, duobus ferè mensibus ita pestiferum

ferum est, vt si quis eo tempore appulerit, mirum sit ni moriatur; atque ex octingentis octo non plures arma sustinerent, Armuziam reditum est. Ea in expeditione P. Alexius Dias, quam P. Aires Brandaon superiori, sibi hanc proninciam sumēti, panē precibus extorserat, moritur, commune lue correptus, & peculiaribus sui instituti laboribus oppressus. Eius corpus in mare demore proiectum, solita etiam pro diuino amore caruit sepultura. P. Aires Brandaon mirum in modum cum classe redeunte laborauit, numero ægrorum superatus; atque idem cum alia deinde sed euentu meliore sudauit. Huic, cū Goam esset reuocatus, P. Ioannes Misquita submissus est: cui denique in Armuziana missione postremus P. Petrus de Toar est successus. Inde cum illo ferè tempore Patres ex D. Dominici familia pro suo animorum zelo eò venissent, & egregiè suo munere fungerentur, visum est superiorib⁹ Societatis, qui pro multitudine
messis.

messis messoribus carebant, messem illam tantis operarijs commendare: quod factum anno salutis nostræ 1567. sedecim ferè pòst annis, quàm illam missionem inchoarat. Atque ita videor mihi breuiter ijs, qui Armuzianæ missionis euentum scire cupiebant, satisfecisse. Omnia porò quæ dixi, ab alijs ferè intacta, ex ipso Conimbricensi Archiuo, autographorum ipsorum fide erui. sed ad Gasparem redeamus.

CAPVT III.

Armuzia discedit Goam versus.

DISCESSVS Gasparis in Iaponiam euocati iam percrebuerat Armuziæ: vnde luctus in vrbe primum; ab inerte deinde luctu ad eam profectionem disturbandam itum est. Itaque frequentes ad eum amici conueniunt, Gasparem si fieri posset expugnaturi. sperabat enim eo non repugnante se faciliùs vel Proregis vel Episcopi Goani opera rem vniuersam perfecturos. Eorum in hæc ferè verba institue-

stituebatur supplicatio: Salus, Pa-
 ter, quam tu tecum huc attulisti, ~~et~~
 & discedens elaturus es, communis
 omnium huc nos ad te adduxit, vt te
 ab hac profectioe diuini honoris,
 & salutis nostræ machinis, dimo-
 ueamus. quid enim iuuat diutiùs
 conuiuere? Ac si quidem nauigatio-
 nis diuturnitatem Lusitanicæ pro-
 pè parem, procellas, typhones, py-
 ratas, cruces Iaponicas, mortem ip-
 sam proponeremus, videremur no-
 bis abiectè nimis de animi tui ma-
 gnitudine sentire, & ipsi ex tot con-
 cionibus, de cruce, de martyrio, pa-
 rum fructus collegisse: sed aliam
 planè viam nobis duximus incun-
 dam. Quis enim ignorat, si de cruce
 agitur, nusquam tot tantaque videri
 toleranda, vt ea quæ Armuziæ ne-
 cessariò ab omnibus, à te etiam spò-
 te tolerata sunt? Itaque videri po-
 tes, quod pace tua liceat, iam æstus
 nostri impatiens, homo Flander, fri-
 goribus assuetus, in Iaponia Flan-
 driam non admodum cælo differē-
 tem querere, prætextu quidem spe-
 cioso

cioso, sed reuerà vt refrigerium. Ita
 censent aliqui; sed ij tuæ virtutis
 parum æqui videntur æstimatores:
 itaque si tantoperè infidelium con-
 uersionem affectas, habes hîc in por-
 tis propè, quò excurras, Carmani-
 am, ac deinde Persidem, & Turciam
 vniuersam, qua ad Christi fidem
 cultumque reducta, tuos iam Armu-
 zianos ex itinere reuisens, in Ara-
 biam ad Ammonitas ac ceteros ibi
 populos emigrabis, deinde subinde
 ad nos reuersus de Abyssinis cogi-
 tabis: & si hoc non sufficit, habes
 industriæ tuæ campum, Africam v-
 niuersam. Harum gentium iam mo-
 res nosti, iam opinionem tui, quæ
 ad fructum faciendum valet, ex hoc
 emporio quaquauersus, velut ad-
 uentus tui prodromum, præmisisti.
 Cui non videbitur, tantas spes pro-
 fundere, non esse messem disper-
 gere potiùs, quàm cū Christo colligere?
 Sed obedientiæ vim nobis al-
 legabis. Itane verò, si hæc nosset
 Xauerius, te auocaret? Virum noui-
 mus certos fructus dubiæ spei non
 præ-

præ
 cur
 ram
 tori
 aud
 mar
 mus
 lum
 Soci
 diar
 non
 & fo
 rius
 pè re
 quor
 beto
 gem
 turo
 ris
 (cui
 uare
 rant
 lape
 nos
 Pate
 mus
 lor i

præponentem. itaque hanc tu nobis curam relinquas, tu solùm in alteram partem æquabilis primi motoris Dei motum exspecta: si nobis auditis Xauerius in sententia permanferit, tum neque nos repugnamus. Denique hoc vltimum sit telum & acerrimum, memorem esse Societatem debere, quorsum in Indiam fuerit à Rege destinata, certè non vt barbaros præferat Lusitanis: & scimus ipsi quàm in hac re Xauerius non modò sit diligens, sed propè religiosus. Itaque (quid enim est quod tecum conuiueamus) sic habeto, si à te nihil impetramus, Regem ipsum appellaturos, vim allaturos, & si quo modo nobis elaboris grauibus Societatem querelis (cuius tu existimationem conseruare debes) in aula Lusitanica onerantes, effecturos etiam, vt ex ipsa Iaponia vel compedibus vinctus ad nos reueharis. Neque enim te, mi Pater, filij tui nos aut carere volumus aut possumus, quos iustus dolor in indignationem propè versus
ad

ad has minas adegit; quibus si nec-
dum moueris, nostro silentio, voce
iam gemitibus interclusa, mouea-
ris. Hæc & similia plura communis
omnium excepit comploratio.

Quibus Gaspar breuiter ita respō-
dit: Quid facitis flentes & affligen-
tes cor meum? durum est vobis con-
tra stimulum calcitrare: mihi verò,
quod aliqui censent, hoc pro mini-
mo est, vt à vobis iudicer aut ab hu-
mano die. sed neque meipsum iudi-
co: nihil enim mihi conscius sum;
sed non in hoc iustificatus sum. No-
ui enim, quanto perè semper in me
amoris propriij stirpes toties extir-
patæ pullularint. De Asia quod di-
citis & Africa, non displicet: sed
militis nō est, vel hostem sibi, vel in
conflictu locum deligere. id Im-
peratoris. Et tamen ego neque de
Africa, neque de Asia despero:
at quantò satius est ab extremis
illis Orientis populis initium fa-
ciendo in Chinam, Tartariam, Per-
siam, Turciam & Africam deuenire?
De Xauerio quod dicitis, non dis-
plicet;

plicet; si quid potestis, tentate: ego
 verò iam æquabilis esse nullo mo-
 do possum, obedientiæ pondere in
 alteram partem depressus. Quod
 porrò minas, vim, querelas, com-
 pedes additis; quid aliud peccata
 mea toto triennio apud vos com-
 missa, resque Christiana toties vi-
 tio meo prodita meruerunt? De So-
 cietatis existimatione curabit Xaue-
 rius, qui nullo modo barbaros præ-
 tulit Lusitanis, sed me Societatis
 nostræ minimū à vobis auocat, aliū
 planè, qui in itinere est, suffecturus.
 Certò enim scitote, quemcumque
 fitis è Societate nostra habituri, plus
 eum rebus vestris, quam etiam ego
 consulere voluerim, re ipsa cōsul-
 turū: quod non ab animi modestia,
 sed à veritate profectum, ipse vsus
 indicabit. Et quid mirum, si iam a-
 liter iudicatis, cum neminem è no-
 stris antè me fitis experti? Deo et-
 iam hoc prouidente, ne cui libet al-
 teri succederem, Societatis nomen
 obscuraturus: sed præirem poste-
 ris, qui venirent, integra omnia,
 N nullo

nullo aut propè nullo fructu collecto pro rei magnitudine, relicturus. Ita Gaspar; qui nihil sua modestia persuasit, sed etiam magis inflammavit eorum animos. Nam ubi nihil impetraturos se viderèt, proidentes per magnam simulationem aliud vultu, animo aliud coquentes, iam propè sibi satisfactum præ se ferunt; ac mox ab eo digressi, vigilias in portu distribuunt, ne fortè Gaspar elabatur: quod si tentauerit, amica vis in patriæ bonum inferatur. Ea res vel Gasparem non latuit, vel omnia metuentem in suspicionem adduxit. Itaque cum per eos dies Antonij Noroniæ classis Goam rediret, communicato cum eo consilio, qui Gasparem secum abducere magnoperè cupiebat, facilè impetrauit, ut alibi nauiculam ascendens in prætoriam inferretur, feliciter amicæ ciuitatis custodias eludens. E plurimis comitari cupientibus, tres solùm ex ijs, quos iam in conuictum suū, & disciplinam antè receperat, abduxit, eo consilio,

vt is

vt in Iaponiam vsque comitarentur. Nihilominus prudenter quoque prospiciens rebus futuris, sensim eas res, quas ibi ad animorum salutem censebat oportunas, diu ante comparauerat: eius generis erant sacra ornamenta, Diuorum imagines ad aras exornandas, libri perutilis. Nam cum omnia in Armuziano emporio abundarent, prospexit, ne Iaponica egestas animorum salutem retardaret. Eas res clam in nauim illatas Goam detulit, & B. Xauerio, iam spe profectiois Iaponicae deiectus tradidit, vt quod ipse ire non posset, ea quae pararat, praemitteret, & illius gentis, quantum posset, salutem promoueret.

CAPVT IV.

Quid in ea nauigatione gesserit.

NORONIAE classis (is erat Proregis Alfonsi Noroniae, qui Greg. Caprali successerat, ex sorore nepos) recepta Catifa ex Rumibus victor Goam redibat; in eius nauim, vt dixi, Praetoria Gaspar

conscenderat, iam Imperatori, iam classi notus; quippe qui ipsum Antonium & reliquos omnes ad duo ferè millia tanto labore expiarat, ut biduò toto aliquandò nō comederet, duas ferè quotidie ad somnū horas vix haberet. Ea prætoria sexcenti mortales vehebantur: quàm ideò elegerat, ut & labor & fructus latius pateret. Consueta Gasparis fuerunt officia; sed fructus etiā maior, potissimū in sublatis iuramentis, lusibus, & alijs pravis consuetudinibus, quas ferè secū invehit licentia militaris. Doctrinæ Christianæ cursus erat, pro Gasparis instituto, quotidianis, atque item cetera, quæ toties vix sine tædio repetuntur: sed ab eo tamē nō solū sine tædio nō fiebāt, sed magno insuper solatio; potissimū verò, cum iam discrimen adiissent, nescio quod, narrat se magna lætitia perfusum, quòd videret, quorsum hæc à numine immittantur. Et sanè non admodum feliciter nauigasse, vel ex ipso itinere colligi potest. Nam eo
in

in itinere 500. leucarum, quod dierum ferè quindecim spatio peragitur, duos menses insumpserunt. Gaspar enim sub medium Septembris Armuziâ soluens Goam tenuit, sub medium Nouembrem, anno salutis nostræ 1551. ac fortè itā prouiderat Deus, vt ea classis tam necessario auxilio, tãto diutiùs magno suo bono frueretur. Et sanè non videbitur sibi vel Gaspari defuisse. Nã tantus erat apud omnes ardor Gasparis audiendi, videndi, fruendi, vt non modò qui eadem vehebantur naui, eum auidissimè audirent verba faciètem, sed reliqua etiam classis diebus sacris vela submittens ad Prætoriam adremigabat, ad quam festo tubarum sono omnes euocabantur, vt concionantem exaudirent, nec quisquam discedebat, nisi vbi Gaspar benè omnibus fuisset apprecatus. Tum denique iterum velificantes quisque suum iter peragebat. Quoties autem ad aquandù classis portū aliquem capiebat, prima Lusitanorum erat cura,

ramis editiorem aliquem locum ad concionem instruere; prima quoque Gasparis erat cura, concionari. Cū igitur Masquate exscendissent, bis est ibi concionatus: vltimo porrò die plurimi meretricijs amoribus implicati, pellices suas Gasparis auctoritate dotatas dimiserunt, quibus ille, ne ad vomitum redirent, maritos dedit. Inde ad tollendas inimicitias aggressus, quotquot inter se dissidebant, aut se mutuò pro-uocauerant, quod in tanta militum multitudine non poterat esse infrequens, diligenter conquisitos eodē die (tantum apud omnes gratia valebat) composuit: ac potissimū nobiles duos acerrimè inter se dissidentes, & cuius litis causa iam necesse aliquot & alia multa mala intercefferant, eos captiuos liberos mitti iussit; ac iā sibi mutuò conciliatis iusiurandū exegit, positis supra sacrum Missarū volumen manibus, nunquā se aliàs inter se mutuò futuros inimicos. Nec solū illos è custodia, sed ceteros quoque eodem die

die magna ducum voluntate dimi-
 fit, quibus Gaspar ita acceptus erat,
 ut eos regere videretur vniversos.
 His itaque Masquate perfectis, vbi
 Diensem portum tenuissent, non
 segnus quàm concionibus, quàm pri-
 uatis exhortationibus, discordes ut
 redirent in gratiam, persuasit, at-
 que alia ad animarum vtilitatem
 salutaria: inde Baccainum venit,
 & mox cum P. Ludouico Froez, re-
 cens Christo à Patre Melchiore Gõ-
 zalues genitos lustrauit.

Baccaino postquam soluissent,
 illud accidit memoria dignum. Ex-
 cubabat vbique Gaspar in proximo-
 rum salutem, Deusque gratia sua
 plures commouebat interius. vnus
 ex ijs ne permoueretur, obsistebat,
 ut ne vulnere Gaspari, qui tum ade-
 rat, aperiret. Is porro cum quadam
 nocte vigil in lecto iaceret, subi-
 to sensit, ac si quis eum compressis
 faucibus conaretur præfocare; im-
 plorat subito Deiparam, & remissus
 est paululum, sed non omninò sub-
 latus dolor. Cum igitur tandem

obdormisset, visus est in sopore sibi Gasparem videre ac audire quærentem; quæ doloris causa esset; & innuentem quodammodo, suum esse silentium ac peccata, quæ ipse in faucibus retineret, visus idem fauces cruce signare, ac simul dolor abiit. Itaque statim euigilans exiit ad Gasparem, quem adhuc Baccaini versari cogitabat, sed frustra, accurrit. post hæc in portum Chaul, vbi stabat Lusitanicum fortè præsidium, Gaspar ex improviso appulit. iam Taurilia (ludi genus est apud Lusitanos) adornabant, & arundines in discurrentes equites (aliud ludi genus est) iaciendæ parabantur: subitò à ludicris ad seria conuersi, viso Gaspare, sub dio pulpitem iuxta ædem sacram D. Sebastiano ibidem erexerunt, postulantes, vt verba faceret; quod & fecit. Idè eodem die sub noctem è Sodalib⁹ Misericordiæ est rogatus, qui dies erat tum Diuis omnibus sacer, annuit; & tantus fuit concionis motus, vt auditores non solum lacrymis, sed pug-

*Concionis eius
quantus
motus.*

-10633

pugnis etiam in se ipsos fauientes, nouo more Oratori nostro applauserint. Nec fructus minor fuit subito, cum descenderet. Sacerdos ex incolis vnus ad pedes eius prouolutus, ita collacrymari coepit, nunquam ut affari potuerit, quorsum aduenisset. Hoc vnus; quod verò dicam, populi est vniuersi. Nam eius feruore ac zelo commoti, mox ab eo Collegium ibidem petierunt. ipse Vicarius ædem sacram, cui iam ex nunc renuntiaret, offerebat: idque ut facilius exoraret, palàm positus genibus Gasparem supplex rogabat. populus suis sumptibus Collegium sibi sumebat exstruendum, & sufficiente prouentu dotandum: quod interim dū fieret, quadringētos paruos extemplo ad exstruendā Patri ac socio domum offerebant. Quib⁹ Gaspar omnibus post actas enixè grates, se nihil posse, ac solū esse abiectissimū Societatis nostræ mancipium, respondebat. Admirabile est, quid eo biduo fecerit, imò nescio quid non fecerit: bis concionatus,

tus, confessiones audiit, dissidentes composuit, ægros in valetudinario, in domibus, captiuos in custodijs publicis visitauit; & hæc præter Missæ sacrificium & horarum Canoniarum recitationem. Illius socius Ludouicus Froez, qui hoc iter describit, ad ea obstupuit, ac felicè se, qui hæc videret, existimauit. Inde magnum sui desiderium ac Societatis Chaul relinquens, Goam petiit, ac sub medium, vt dixi, ferè Nouembrem appulit.

CAPVT V.

*Quid Goæ fecerit ad aduentum vsque
B. Xauerij.*

GOAM vbi peruenit, Cocinū vnde non nisi Aprili mense anni sequentis erat, vti putabat, soluturus, mox ire meditabatur, quò sese ad iter cōpararet: sed cum Goanus Rector (is erat P. Paulus Camers, cui iussu Xauerij P. Antonius Gomez tantisper munus resignarat, dum aliud statueretur, vt dicemus) interim Goæ tantum opera-

operariorum retinere maluit: quod
 planè diuino consilio factum est, vt
 Goa perinde ac Armuzia Gasparis
 studio excoleretur. Itaque, ne esse
 otiosus Goæ videretur, multa simul
 suscepit ac perfecit; & appellens
 (quî enim se contineat inflamma-
 tus diuini verbi præco?) etiam ante-
 quam in Collegium intraret, ipsum
 portum vna quodammodo concio-
 ne in vicina æde salutauit; inde ad
 carissimos fratres Patresque perre-
 xit. Postquam autem accepit, con-
 stitutum esse, illic nauigationis tē-
 pus prætolari; vetere instituto ad
 Christianam doctrinam egreditur,
 & nescio cui Patrum aut fratrum no-
 lam eripiens, in plateas erupit. Cō-
 ciones porrò erant de more, hebdo-
 madis singulis, non pauciores tre-
 decim aut quatuordecim. Refruxe-
 rat eo ferè tempore Goensis populi
 feruor, vel absentia Xauerij, vel na-
 turæ nostræ conditione ad natiuum
 se frigus reducentis: sed nimirum
 vt Gaspar eum accenderet, vide-
 batur refrixisse. Nam breui vt

auditum est, Armuzianum illum Gasparem, prodigium sanctitatis, in D. Pauli æde verba facere; ad eum audiendum vniuersi confluebant: nec iam capiebant templa; in atria sub dio (quod iam illi videbatur esse sollemne) populus cogebatur. Eo tempore Iubilæum à Beato Ignatio, concedente Pontifice, in Indiam missum, cœptum est euulgari. Gaspar aliquot antè concionibus, & illius rationem exposuit, & quid ad eius consecutionem opus esset, declarauit. Cuius fructus non aliter facile potest explicari, quàm si dixerimus, quod ex India tum scribebatur, nihil hæctenus simile in India visum fuisse. Poenitentium numerus, restitutiones factæ, & id genus alia ideò tacentur, quòd iam sub Gaspare vulgaria essent hæc omnia, & sæpè repetita. hoc singulare, quod ex omnibus vicinis emporijs, Baccaino, Tana, Chaul, Cocino, Cranganore, ceterisque concursum. Interim dum ista Gaspar, Patres quotquot poterat, Goã conuenerat mandato

dato Xauerij, qui abdicato iam P. Antonio Gomez, P. Paulum Camerem substituerat, dum Patres communi consilio alium eligerent, qui Xauerij locum obtineret. Dum ea scripsit Xauerius, ex Iaponia in Indiam redire, vel nunquam vel certè nondum statuerat: sed mutato deinde consilio, cum in Chinensem expeditionem, re Iaponica benè constituta, oculos coniecisset, non promouendæ rei Christianæ magis, quàm sanguinis profundendi cupidus, in Indiã statuit sibi necessariò reuertendum: tū, vt quod alijs mandarati ipse per se faceret, tum vt delectum faceret, vel Iaponicorum auxiliorum, vel comitum in Chinensem expeditionem. Itaque anno salutis nostræ 1552. ineunte Febuario, adfuit omnibus improuisus; sed tamē eo gratior, & maximè in eo Patrum concursu opportunus.

CAPVT VI.

*Gaspar totius Indiae Praepositus Pro-
uincialis creatur.*

VBI auditum est à nostris, Xa-
uerium adesse, tantoperè est
exultatum, vix vt eos Rector
domesticis spatijs contineret, quin
omnes sese in portum effunderent.
Non minor erat suos videndi in Xa-
uerio cupiditas: sed tamen, vt erat
omnium Religiosorum ordinum
obseruantissimus iuxtà & amicissi-
mus, singulos antè salutauit, quàm
in Collegium veniret: quò vbi ad-
uenit, salutatis amicissimè obuijs, ad
valetudinarium Collegij rectà se
confert, quod erat ei consuetum, &
ibi salutatum ægrum pænè expirā-
tem vitæ salutique breui restituit.
Magna ergo vel eius aduentu, vel
Iaponica messe, quã ipse referebat,
omnes, sed maximè Gaspar lætitia
exultabat; quippè cùm iam B. Xa-
uerium adhuc in sententia perma-
nentem, ac se ad Chinensem secum
expeditionem socium delectum co-
gno-

*B. Xaue-
rius æ-
grū visit
& sanat.*

gnouisset, tuta sua omnia arbitra-
 batur. B. verò Xauerius mirum quo-
 que in modum de tali socio gaude-
 bat. Nam cùm audijset ac etiam vi-
 disse, quanta per eum Deus perficeret, tantus factus est eius admira-
 tor, vt continere se non posset, quin,
 vir alioqui in laudando moderatus,
 continuus propè, quoties aberat,
 eius esset prædicator. Sed non diu-
 turnum vtriusque fuit gaudium: nã
 breui Xauerius, audito Episcopo ac
 Prorege Gasparis studiosissimis, ac
 ceteris Patribus; sed & à primarijs
 quibusque sollicitatus, breui mu-
 tauit sententiam. Adiuuit eam sem-
 alterius, cui prouinciam crederet
 vniuersam, ferè penuria. Itaque in
 Gasparem oculi coniecti, & iam o-
 mnia metuentem inuaserat suspi-
 cio. Franciscus rariùs de China cum
 Gaspare, de India sæpius, de penuria
 eius quem sibi substitueret, agebat:
 porrò iam semel intentatum Goa-
 næ prouinciæ munus, non aliter
 quàm fulgur horrebat. Ergò pre-
 cibus apud Deum agere cœpit
 impen-

impensius, ne se tanto bono priuaret, ne se tantis malis oneraret: sed nimirum petebat, quod non erat impetraturus, nisi quòd ideò, quia velut Dei maius obsequium petebat, id sanè quod petebat, impetrabat, Deo, vt ait B. Augustinus, cardines desideriorum eius exaudiente.

Quo tempore substitit ibi Xauerius, (substitit autè duos ferè menses ac dimidiatum) multa salutariter constituta, multa pietatis exercitia vel reuocata vel frequentata, non foris minùs, quàm domi: sed tamè postremis diebus lōgè magis. Quotidianæ erant propè sub noctè de rebus diuinis vel colloctiones, vel cohortationes, quas inter suspensum semper Gasparem ad se quodā die vocat, ac timidè primùm multa præfatus (sciebat enim quam hoc illi triste ad aures accideret, quamque intolerabile onus esset arbitraturus) affirmat primùm, se ex ipsa Iaponia eo animo venisse, vt sociū eum & Chinensis expeditionis comitem ascisceret; sed sibi planè videri,

deri, Indiam repugnare vniuersam:
Proregem, Episcopum, Patres om-
nes, summos & infimos omnis notæ
apud se deprecatores fuisse, ne Goa,
vbi tantum Deus eius operâ fructū
faceret, auocaretur. Itaque videri
sibi, eam diuinam esse voluntatem,
quæ tanto hominum concursu, tan-
ta hominum approbatione signifi-
cet, sibi gratius esse in India Gaspa-
rem commorari: quare hoc vrbis
fauore feliciter ad Dei gloriam, a-
nimorum salutem, Societatis existi-
mationem vteretur; quod vt melius
faciat, nemine ipsius conatus retar-
dante, iam sibi certum esse, totius
illi Indiæ curam ac suas vices de-
mandare. Ad alia omnia dudum ex-
palluerat Gaspar; sed ad postremū
illud obstupuit: & diu cum non pos-
set loqui, silētio suo & vultu magis
quàm linguâ loquebatur. Demum
tamen ita respondit, se casum hunc
à suis sceleribus exspectasse, quæ
plus omninò potuerint, quam tot
desideria, & tam frequens diuinæ
voluntatis significatio; quæ cū nō
emen-

emendarit, dignum se omninò hæc
pœna cognoscere: & cùm iam satis
nòrit rem esse desperatam, ac nullis
precibus locum, eam rem pro suo-
rum criminum maximâ, in hoc qui-
dem orbe, pœnâ acceptare. Sed ta-
men alterum, de ceterorum cura,
tanquam nimis atrocem omninò
pœnam, & viribus suis imparem om-
ninò, per quicquid est vel in ter-
râ vel in cœlo sacrum, lacrymis, &
quolibet animi conatu supplicem
deprecari, se nihilo meliorem,
quàm cùm ante triennium virium
illi suarum infirmitatem feliciter
ac verè probasset. Supplicem Xau-
rius erigens omninò iuber acquies-
cere, si quidem vellet obedire, mē-
tem omninò suam esse, à qua nul-
lis precibus deduceretur, ita sibi di-
uinam in hoc negotio constare vo-
luntatem. Ceterùm bono animo
esse iussum spe ac promissis replet;
scripsisse se in Europam, vt inde a-
lium aliquem huic muneri parem
accipiat: qui vbi venerit, munus
illi traditurum, & in Chinam, seda-
to ran-

to tantisper illo vr̄bis feruore, venturum; atque ita hominem à se re iā desperata silentio acquiescentem dimisit.

Conceptum animo dolorem non tenuit Gaspar, sed prodente vultu facile suspicati sunt, generosum illum animum spe sua excidisse. Sed de officio tamen nullus sermo. Paucis inde diebus cum Xauerio frequens Gaspar monita quā scriptis mandata, quā ex ore monentis hauriebat. Porro vbi aduenit discedendi tempus, pridie quā abiit, sub noctem omnes à Xauerio conuocatis; ibi de multis rebus, sed de obedientia potissimum admirabilis habitata cohortatio. Demum suspensis omnibus quem sibi substitueret, Gasparem nominavit: quem non huius modò Collegij Rectorem, sed omnium omninò qui tota India vagabantur, & his finibus, Bonæ spei promontorio & Iaponia cludebantur, Præpositum Prouincialem renuntiavit: huic insuper omnes omninò facultates sua tradidit, sicut

sicut eas ipse à B.P. Ignatio acceperat: se quoque ipsum eius obedientiae & imperio subijcere, ad eius pedes accidens, est sollemniter protestatus, non obedientiae magis praedicator, quam executor. Idem deinde ceteri, Gaspare singulos amplectente, praestiterunt. Lacrymabantur omnes illi praegaudio, quod Gaspari laetantibus omnibus fors obtigisset; Gaspar verò ex intimo dolentis animi sensu: quippè videbatur sibi Aetnam humeris suscepisse. Quibus ita confectis, postridiè B. Xaverius Aprilis 15. qui dies in feriam quintam maioris hebdomadae incidebat, comitibus aliquot vel in Iaponiam vel in Chinam stipatus, ad mare contendit, postquam recondito, ex Ecclesiae more, in Sacratio V. Sacramento, diuina illius diei officia peregissent. Ex ijs qui Xaverium comitabantur, fuit Gagus, è duobus, qui Gasparis erant comites futuri, reliquus, Didacum enim Caruallum tabes consumpserat. Qui verò in tam sanctam & gloriosam expeditionem

nem

nem electi sunt, tantum ipsi sibi sunt gratulati, quantum reliqui sacra æmulatione inuiderunt: quippè quo tempore ibi Xauerius substitit, ubi auditum est comites in Chinam, operarios in Iaponiam desiderari, quisque pro se non tam Xauerium, quàm ipsum Deum sollicitabat, à quo motum aquæ non ipsi minùs, quàm Xauerius exspectarent. Qui porrò ad sarcinas remanserunt, solo se desiderio solantes, in templo pro B. Xauerij salute, & euentu tantæ rei supplicabant; nonnulli etiã ad mare vsque comitati, omnes sua vota eodem, quò corpora non poterant, transmiserunt.

CAPVT VII.

Qualis erga se fuerit in eo munere constitutus.

NE in eorum, quæ breui tempore in eo munere infinita Gaspar gessit, commemoratione fluctuemus, & in tanta rerum multitudine sine ordine diage- mur, eum ordinem mihi proposui ferè

212 VITAE GASP. BARZANI
ferè seruandum, quem Ludouicus
Froez eius temporis scriptor egre-
gius obseruauit; cui sanè multum
vel hoc nomine debemus, quòd res
Gasparis ab interitu vindicari-
t: quanquam non semel stomachum
mihi mouerit, quòd animi demissi-
one inutili ab ijs rebus abstinerit,
quæ illustriores erant: quarum cõ-
memorationem cum alijs cedat, ij
malè videntur suam fidem exfol-
uisse, nisi quòd in ea locorum tem-
porumque distantia, quod crebrò
fieri solet, multa perierunt. Is igi-
tur enumerat ea primùm, quæ cum
nostris, deinde cum ijs, qui nostræ
curæ in Seminarijs subiacebant; po-
stremò, quæ cum reliqua vrbe cum
laude perfecit. Ego verò primùm
addam ea, quæ secum ipse, tanquam
vnde cetera omnia dimanarint;
quæque in epistola ad P. Simonem
in Lusitaniam, velut ad parentem
ingenuè & consilij causa scripsit, ea
transcribam, tum ad reliqua dicto
ordine procedemus. Hoc igitur ho-
noris onere, quod ipse iugū impor-
tabi-

tabile solebat appellare, oneratus
 veriùs quàm honorat^o, ita præ mæro-
 re obruebatur, vt iã sibi alius omni-
 nõ videretur. Tanta in eo erat mo-
 destiã ac obedientiã concertatio, vt
 cum ab illa infimùs esse cuperet, ab
 hac vix quietus in eo munere confi-
 steret. Sanè de ea animi alternatio-
 ne ac varietate, in epistola ad P. Si-
 monem Rodericum queritur, ac se-
 parùm indifferètem & æquabilem,
 iniquo animo iugum obedientiã
 sustinere; quod quidem ipse iugum,
 velut grauem suorum peccatorum,
 vt aiebat, poenam subiuerat: qui-
 bus factum esset, vt id maximè pati
 cogeretur, quod maximè abhorre-
 bat; & eo priuaretur, quod maximè
 cupiebat, scilicet spe Martyrij, in
 infidelium conuersionem intento,
 consequendi. Sed ita tamen ipse se-
 ipsum expugnauit, vt non ideò re-
 missior fuerit in suo munere exe-
 quendo: quod quidem admiratione
 dignissimum est, hominè ita secum
 perpetuò pugnantem, & alieno a-
 nimo quod sui erat officij peragen-
 tem

tem

tem, tantoperè in eo profecisse, vt excepto vno Xauerio nemo vel à nostris vel ab externis ex India scribentibus inueniatur sic collaudatus.

Itaque mox à discessu Xauerij priusquam ad alios iuuados aggredetur, sui primùm ipsius, à quo in ceteros, velut è capite in membra bona omnia oportebat deriuari, curam gessit. Nam extemplo se in cubiculum abdens, aptis Societatis nostræ commentationibus operam dedit; ac tum quidem in ipso meditationis igne reor omnia ista esse cusa, quæ toto deinde tempore, ad proximi salutem admiranda per eū Deus perfecit. Et quid mirum? Erat in eo tanta animi submissio, virtutum omnium fundamentum, quanta ad illud virtutis fastigium erat necessaria. Nihil illo in imperando modestius, cuius consuetudine ne tantillum efferri visus; mitis & benignus in omnes, in se asper, Xauerij æmulator egregius, cum nullo hominum genere illibentius, quam
cum

cum magnatibus sermonem conferebat; & verò cum nullis magis auctoritatem retinebat suam. Vulgò eum magni omnes verebantur. neque enim ipse ab ijs admonendis, si quando opus erat, abstinerebat: cum infimis quibusque mira facilitate utebatur. Interim semper ipse se ipsum, spe successoris breui adfuturi solabatur; quam rem ita curavit, facile ut appareret, quanti eam aestimaret. Mittebatur eo tempore à Gaspare, iussu Xaverij, in Lusitaniã ad Regem & P. Simonem, idem deinde Romam ad B. Ignatiũ, Andreas Fernandez, è Societate nostra, vir insigni prudentia & virtute; sed ex ijs quos temporalium rerum Adiutores appellamus: ac simul ibat Bernardus Iapon, homo nobilis, cuius socius Matthæus, item Iapon, Goæ iam interierat, videndi orbis Christiani causa; Fernandez verò, ut ijs, quos dixi, Societatis in India statum coram explicaret, necessitatem proponeret, subsidia impetraret. Huic Goensi Collegio, præter Magistros

gistros

6 VITAE GASPAR. BARZAEI

gistros aliquot vel Philosophiæ vel
Theologiæ, petebatur, qui in Xau-
rij locum è Societate professa, vir
magno vsu & prudentia, præesset
Indiæ vniuersæ. Id verò quàm erat
Gaspari cordi, tum Andrea coràm,
& P. Gonfaluez, Indici nuntij baiu-
lo, per litteras diligenter commen-
dauit, atque vt efficeret, ab illo pro
arcta necessitudine efflagitauit: si-
mul in Aethiopia mitti conten-
dit, cùm iam Rex Abyssinus ad ex-
cipiendum Patriarcham, de quo
tum agebatur, nõ esset comparatus.
Ea de re ad B. Ignatium & P. Simonẽ
litteras dedit, quinquaginta Missas
huic pollicitus, si voti fieret com-
pos; ad Regem item Lusitaniæ, ac
quod mirè, ad Preste-Iannem, &
ad Lusitanorum in Aethiopia Præ-
fectum. Quid responsi ab alijs acce-
perit, me fugit: at B. Ignatius anno
1554. rescripsit, posse Gasparem in
Aethiopia ire, si è Lusitania illo
anno nemo mitteretur; sibi tamen
magis è diuino obsequio videri, vt
Goæ remaneret. Sub id tempus in
ægritu-

ægritu-
adm
ex ite
dieb
mun
labo
bus,
abess
Ipse
lans,
si cur
esset,
gro fi
tis iu
posse
nibu
domi
rum i
nunc
mi; q
diæ: l
rùm
prox
nume
ni cõ
nus,
num

ægritudinem lapsus, omnes maiori
 admiratione compleuit. Laborabat
 ex stomacho grauissimè, qui fasti-
 diebat ferè omnem cibum, aut sui
 muneris oblitus, coquere renuebat:
 laborabat & pectore & tormini-
 bus, atque ita grauiter, vt proximè
 abesse periculo omnes iudicarent.
 Ipse tamen dolores suos dissimu-
 lans, omnia contemnebat, & velut,
 si cùm infirmaretur, etiam potèti-
 or esset, ita laborabat, vt ea quæ ab æ-
 gro fieri solita commemorantur, sa-
 tis iustis occupationibus sanos tres
 possent distingere. Ter diebus om-
 nibus sacris concionabatur; semel
 domi, semel in æde primaria, & ite-
 rum in D. Virginis, quæ à Rosario
 nuncupatur; tertia feria item do-
 mi; quarta in Sodalitio Misericor-
 diæ: sexta feria domi iterum. Cete-
 rum in pœnitentibus excipiendis,
 proximi salute varijs ac propè in-
 numeris modis procuranda, nemi-
 ni cōcedebat. Officij porrò sui mu-
 nus, negotiorum varietate maxi-
 mum, maxima cura administrabat;

O 3 atque

atque interim de molestia de sumptibus ægritudinis suæ seriò querebatur, potissimùm, si quãdo ex medici præscripto sorbilibus ouis sacchari paululum, qui ægros curabat, admisceret. Parua hæc quidem, sed apud peritos magnæ virtutis indicia: quæ delibo tantùm, & consultò eorum partem maximam, vel multitudinem, vel rerum similitudine inductus prætermitto.

CAPVT VIII.

*Nostros quantum in spiritu litterisq;
promouerit.*

CVM non nesciret Gaspar sacrae messis fructum ab ipsa ferè messorum industria dependere, primùm in eam rem incubuit, vt quos domi habebat, quoniã in spes magnas alebantur, magnis quoque ad eam rem subsidijs instrueret. Ea è Societatis maximè instituto duo cùm sint, Virtus & Eruditio; ab ea coepit, quæ fundamentum alterius esse debet. Oportebat enim vim eruditionis ab ipsa virtutis
exer-

exercitatione dimanare. Habebat complures ea tempestate Collegium Goense ferè tirones. Nam qui ex Europa iam ijs instructi venerāt, quæ ad animarum subsidium requiruntur, suis quisque sedibus à B. Xa- uerio distributi rem Christianam procurabant. Et tamen vt multi es- sent, ita pauci erant pro ea multi- tudine, quæ quotidie ad Societatem petendam confluebat, vt propè nul- li haberentur. Xauerius enim maxi- mo delectu in ordinem nostrum admittebat, nec ea diligentia con- tentus, quos parum nobis con- uenire iudicabat, haud ægrè dimit- tebat; ita prudenter Societatis inte- gritati consulens, & otiosam mul- titudinem detestatus. In ea re Gas- parem ferè naturâ faciliorem ita imbuerat, vt ipso iam Xauerio dif- ficilior videretur. Et sanè omnibus litteris eum Xauerius ea in re con- firmabat, ac si Societatis bonum v- niuersum in eo esset, vt est verè, cō- stitutum. Et cùm hoc agimus, non possum mihi imperare, quin Xauerij

*B. Xaue-
rius P.
Gomez-
ium di-
mittit à
Societa-
te.*

factum vnum (& ad Gasparis histo-
riam pertinet) ad perpetuam in So-
cietate nostra memoriam non præ-
termittam. Antonius Gomez, vt an-
tè dixi, in Sorbona Parisiensi Theo-
logiæ Doctor, concionator eo tem-
pore non insignis solum, sed etiam
rarus, idem Collegij Goensis ac ce-
terorum in India Rector, à B. Xaue-
rio ex ipsa Iaponia officio abdicat-
ur, & à Societate dimittitur. Causa
ex Patrum illorum modestiâ vix a-
peritur. ea tamen videtur fuisse,
quòd cum Prorege & Episcopo, ne-
scio quas gereret similtates, & vt
erat acri iudicio, sibi nimium tri-
bueret, ac quæ conceperat, pertina-
cius quàm quantum Societatis no-
stræ modestia patitur, prosequere-
tur. Is dimissus, stupente, sed in Xa-
uerij auctoritate conquiescente ci-
uitate, vt erat vir cetera bonus, in
Xenodochium se contulit; ibi mag-
no exemplo egris famulatur, & no-
uis officijs, velut Societatis tiro, re-
petit quod amiserat. Sub hæc adue-
nit è Iaponia Xauerius, & Antoniũ
Gomez.

Gomez eius vel precibus, vel Pro-
regis & Episcopi fatigatus, in Soci-
etatem recipit, magis vt se ab ijs ex-
tricaret, quàm quòd eum retinere
statuisset. Dium ergo in ceterorum
distributione amandatur; sed dis-
cedens Xauerius schedulam Gas-
pari reliquit sua manu obfirmatã,
qua omninò mandabat, vt Anto-
nium Gomez à Societate in perpetuum,
post tantum à suo discessu tẽ-
poris, amandaret, nec vllius preci-
bus, vt retineretur, adduci se pate-
retur; ceterum auctor ei esset, vt in
Lusitaniam ad P. Simonem, vel Ro-
mam ad B. Ignatium se conferret,
ab ijs Societatem exoraret: nullo
enim se modo velle hominem in
India, ad exemplum ceterorum,
retinere. Factum est, & ille in Lusit-
tanium ibat, sed infelici casu: iusto
enim Dei iudicio nauis perijt, & v-
nà Gomez, Deo ipso illius quan-
quam ita poenitentis exemplo, ce-
teros in officio continente. Sed ad
id, quod proposueramus initio, e-
uertamur.

Octauo à Dominica Resurrecti-
 one , à Xauerij discessu vndecimo
 dic, postquã se Gaspar ipse , vt dixi,
 collegisset, bonam sociorum partẽ
 spiritualibus exercitijs suscepit im-
 buendam . Itaque ad festum vsque
 Ascensionis eam curam socijs ferè
 decem impendebat, nec inutilem.
 nam, vt scribitur , illi iam Gasparis
 afflati quodammodo spiritu, cruces
 & alia id genus pro Christi nomine
 subeunda spirabant. Eo igitur die
 Societatis nostræ vota , vel ab ijs
 sunt pro more, qui fecerant, reno-
 uata, vel qui nondum fecerant nũ-
 cupata. Et quidem hoc ordine: Ter-
 tia post mediam noctem hora in eade
 sacra omnes conuenerunt; ibi dua-
 bus horis piè admodum de religio-
 sis votis differuit Gaspar. Deinde
 sub sacrum eiusdem , ascendens in
 altum Dominus accepit dona in ho-
 minibus, quæ quisque rerum sua-
 rum, sui corporis & animi, in reli-
 gionis ara , caritatis igne in holo-
 caulti morem offerebat. Inde ab A-
 prili mense ad finem vsque Septẽ-
 bris,

bris, sex omninò mensibus, indicto rerum omnium profanarum iustitio, in spiritualibus exercitijs est feriatum. Nam toto illo tempore, quo studijs omninò abstinuerunt, Gaspar eos in libro vitæ, Christi vitæ commentatione sui que notitia, instruebat. Alij statò tempore secesserunt; alij in abiectis officijs humilibusque munijs vel domi vel foris se exercuerunt; quibus in rebus alij alijs sibi mutuò succedebant. Peregrinationes totâ infulâ, mediâ hieme institutæ, & alia multa; quæ Froez cùm nos ad Arausium remittat, prætermisit. Atque utinam non periissent, primi illius spiritus & disciplinæ Gasparis monumenta!

Porrò inter hæc ipse nihil de solitis concionibus remittès, sub noctem apta cohortatione omnes inflammabat; cohortationem deinde grata & utilis de ijsdem rebus excepit collocutio; ac de his ferè, ut accepimus: de spiritus paupertate, de crucis desiderio ac medijs ad eas

O. 5. res.

res comparandas, de genuino vel Dei vel proximi amore; tum deinde de dæmonis fraudibus vel detegendis, vel excludendis; ad hæc de singulis propemodum virtutibus ac vitijs. Huic deinde colloctioni succedebat in diem sequentem de vita Christi meditanda capitum aliquot explicatio, quam ipse ex Gersonis Monotessaro, Evangelistarum ordine, deducebat. Nec interim in sola virtutum meditatione consistebat, sed etiam eius exercitium iucunda rerum varietate à singulis exigebat. Non est quòd hic fructum à me requiratis. Quando enim Gaspar cum summis peccatoribus tanta perfecit, quid non idem tanto tempore tot cohortationibus à dispositis iam animis impetrauit? Elapso deinde aureo illo sex mensium curriculo, incunte Octobri, studijs initiū dedit in hunc modum: Magister erat vir probus, idem & doctus vtriusque linguæ, Petrus Lopez, nō quidem è nostra Societate, sed qui tamen Societatis esset candidatus, sed

fed
hab
min
trar
sine
tur.
post
doct
nita
præl
vna
fed
omif
pus &
vel n
vel p
diã h
quoti
tribu
bant,
præst
gebar
vider
quam
cipul
vno c
bitur,

sed vita nihil à nostris, sed neque habitatione differebat: verùm quò minùs Societatem nostram intraret, legitimo aliquo, sed tamen sine culpa, impedimento distinebatur. Is sex horis, tribus ante, totidè post meridiem, nostris pro cuiusq; doctrina in classes distributis, Latinitatis præcepta & auctorem aliquè prælegebat. His etiam accedebat vna sub noctem hora repetitionis; sed nec interim studium pietatis omissum. Quidquid extra id tempus & sex soporis horas supererat, vel necessariæ corporis refectio, vel piæ meditationi, vel sacris mediâ horâ post cibum colloquijs, vel quotidianæ Gasparis cohortationi tribuebatur. Porrò qui tum studebant, ad sanguinis nobilitatem, quæ præstabant, virtutis studium adiungebant. Multa de ijs dicerem, nisi viderer ab instituto aberrare; quam ad laudem Gasparis facit discipulorum ac filiorum virtus: sed vno complectar plurima. Sanè scribitur, nunquã aliàs magis in India

Virtutis studium domi, vel Societatem in exterorum opinione floruisse.

CAPVT XIX.

Quae perfecit circa puerorum institutionem.

IN iuuentutis institutionem Gaspar proximas curas suas collimarat. Multa ergo in hac re memoratu digna, vel iam ab alijs instituta instaurauit, vel ipse primus instituit. Iam erat institutum Goæ, ac nostrorum curæ commissum, Seminarium iuuentutis vel Lusitanæ, vel mistorum, vel denique indigenarum. Eius instituendi fuerat hoc consilium: quoniam in India Lusitani plures in fidei Regisque obsequio fortiter vitam ponebant, Regiæ quoque videbatur munificentiae, vt qui à parentibus Regis causa destituebantur filij, ijdem parentum causa à Rege non destituerentur. Hoc erat ad iuuentutem quod spectabat Lusitanam, vel ex Indo ac Lusitano sanguine permixtam. Indigenæ porro.

porrò ideo in partem Regiæ munificentia veniebant, quòd cùm Lusitani Reges maiorem semper fidei nostræ quàm imperij promouendi curam gesserint, id ad euertendam gentilitatem ijs in locis, in quibus sese tantoperè probârat virtus Lusitana, iudicatum esset opportunū, vt pereuntibus paulatim senioribus, feliciores in eorum locum rami ex eodem trunco infererentur.

Erat Collegium plerumque centum puerorum, quod contiguum domui nostræ conuictu solo distinguebatur. Eius iam inde ab initio, & multos deinde post annos ad ætatē propè decrepitam, P. Paulus Camers, Italus, socius olim Xauerij Indiam petentis, summa animi contentione ac fructu curam gerebat, cum aliquot semper socijs adiutoribus. Vestis erat nigra domi; cum domo egrederentur, superinduebant candidam, cruce purpureâ insignitam in pectore; galerus ipse coloris eiusdem similem quoque crucem præferebat: ibi legere, & scribere,

328. VITAE GASPAR. BARZAEI
bere, & etiã canere docebãtur. Pri-
mi quoque erat instituti, ceteras vt
disciplinas docerentur: sed qua ra-
tione id aliter paululum fuerit im-
mutatum, mox dicitur. Eos igitur
Gaspar ac rem totam ordinare ag-
gressus, hæc ferè benè constitutis
addidit, vt cantum non domi solũ,
sed etiam in æde sua exercerent: ita
optabat populus, & videbatur hoc
esse ex eius instituto. Itaque pri-
mùm ipse, deinde etiam Paulus sol-
lemni cantu sacrum illis facere cõ-
sueuerat; ipsi chorum Gregoriano
cantu, ac diebus festiuioribus musi-
co referebant. Ea res gratissimo po-
puli concursu & approbatione ce-
lebrata est. Instituit etiam, vt ad po-
puli pietatem excitandam, quater
qualibet hebdomadã, supplicanti-
um in morem, ad diuersas ædes sa-
cras se conferrent; horum erat hæc
ratio. Præeunte cruce ipsi in can-
dida sua veste cum insigni modestia
sequebantur: canebant subinde, vel
Deiparæ Virgini coronam tuxe-
bant. Cùm ad ædis alicuius sacræ
fores.

fore
nec
fici
ren
nus
sti D
tis
bat
ynu
inu
non
cur
Sod
pon
pule
adm
li a
infe
è Se
tinu
par
teri
imi
rum
Gaf
rum
nec

fores venissent, ibi subsistebant, *Puerorum*
 nec ingrediebantur, ne forsitan of- *feruor.*
 ficia diuina importunè interpella-
 rent: tum è gradibus puerorum v-
 nus, concionantis in morem, Chri-
 sti Domini tormenta non sine dicē-
 tis vel audientium sensu propone-
 bat: & contigit aliquando, vt ex ijs
 vnus cum pugnis in faciem suam
 inuolasset, ceteros ad id faciendum
 non sine lacrymis inflammavit. Oc-
 currebant pueris plerumque ipsa
 Sodalitia, & domum vsque simili
 pompa reducebant, concurrēte po-
 pulo, & huius modestiā, illius vocē
 admirante & approbante. Nec nul-
 li alij sese eodem corporis cultu
 inferebant: nam multi pueri, licet
 è Seminario non essent, tamen con-
 tinuis precibus eundem habitum à
 parentibus impetrabant, ac sese ce-
 teris inferebant. Porrò non ea solū
 imitatione contenti, sed primario-
 rum filij ciuium parentes suos &
 Gasparem vrgebant, vt in cetero-
 rum contubernium admiscerentur;
 nec solū precabantur, sed pæ-
 nè

nè vim adhibebant, sæpè protestati, se Collegio pedem non elaturos, nisi voti compotes factos.

Nec pueri solum hoc contende-
bant. Vir senex vicinus noster, cum
sæpè pompam illam spectasset ad-
mirabundus, denique statuit in eo-
dem habitu, spretis hominum ser-
monibus de seipso triumphare. I-
taque à Gaspare multis precibus
impetrat, vt reliquis admixtus ipse
etiam candidatorum pompam du-
cat candidatus, ac pueris præsit, quo-
rum ipse pietatem statuisset imita-
ri, Placuit res Gaspari, quoniam ita
volebat. In ipsius seminarij æde pa-
lâm puerilem illum habitum, non
sine solemnî puerorum cantu, ce-
reum accensum manu gestans indu-
it, ea pietate, qua Religionis habi-
tum susciperet: ac deinde in poste-
rum sedulo, quòd se facturum rece-
perat, præstitit. Eodem quoque pue-
rorum munus erat, funebrem pom-
pam, & reos, qui ad supplicium du-
cebantur, comitari: sed & per sæpe
Patres, cum ferè socijs carerent, ad

ægros,

ægro
pieta
lùm
qua
ficia
quid
gna
bant
lude
ab e
mon
tam
furo
dao
fiter
que
gnat
se n
duc
deb
fens
lia c
ad e
ram
dist
cuic
rat,

ægros, ad custodias publicas & alia pietatis officia deducebant, non solum comites futuri, sed maximè, qua ratione eadem ritè obirent officia, percepturi. Iuramenta, & si quid aliud peccaretur, publicè magna libertate & auctoritate carpebant. Et aderat fortè ex ijs aliquis ludenti, qui quoties iuraret, toties ab eo monebatur: alter importunū monitorem cum non ferret, neque tamen ætatem illam dignam suo furore iudicaret, dextram illi pardaorum plenam porrexit, nummos silentij præmium offerens: sed neque ea res animum puerilem expugnauit. Nam constanter respondit, se neque auro, neque nummis abducendum à carpendis ijs, quæ videbat non sine diuini numinis offensa committi. Multa id generis alia contingebant. Porrò Gaspar, vt ad eum redeam⁹, miram eorum curam gerebat: in quattuor classes eos distribuera, ætatem ferè spectans; cuique classi suum è nostris assignarat, qui corporum curam gerebant, & ami

& animorum. Denique ea res bellè admodum succedebat: sed tamen neque Indicis commodis, neque Gasparis zelo fatis erat. Itaque de nouo Seminario cogitat, & summ deinde cum Episcopo, & Prorege consilium communicat; cuius hæc erant ferè capita: non malè quidem pupillorum tenuitati Collegio priore prouisum, sed alterum de gentilitate euertenda per ipsos vernaculos sacerdotes finem hæud ita attingi. Primùm quòd cùm non omnia ingenia sint paria, multos Indos ac propè omnes ad superiores facultates ineptos esse, vel ingenij, vitio, vel innatæ leuitatis. Interim permistos ijs Lusitanos acri plerùmque ingenio, vel vt multitudini cōsulatur, negligi, vel ne ij negligantur cum inutili turba, sumptus & operam malè collocari. Res sanè vtrique placuit: nam & constabat iā experienciâ, Sacerdotij dignitatem, quam indigenæ aliqui consecuti erant, ita ferè ab ijs abiectè haberi, vt iure plerique in posterum ar-

cendi

cendi viderentur, cum neque vitæ
 sanctitate, neque eruditione satis
 eam honestarent. Visum igitur Gas-
 pari, aliud Seminarium ex altero
 Collegij nostri latere exædifican-
 dum, in quod è priore Lusitani ac
 permixti quin & Indi, qui Rectoris
 iudicio digni censerentur, emigra-
 rent; ceteri qui frugem vel ab inge-
 nio vel à probitate non sponderēt,
 ad aliquod opificium illiberale, sed
 tamē quo vitam in posterum susten-
 tarent, amandarentur; ita tamen, ut
 ad iustam ætatem Rectori velut pa-
 renti subiacerent, qui non prius eos
 è sua manu mitteret, quàm inopiæ
 periculum & ætatis euassissent. Cō-
 siliū fuit omninò salutare, nec
 Prorex aut Episcopus consilio mi-
 nus quàm re iuuerunt; Gaspar quo-
 que sumptibus, quàm poterat, corra-
 rem perfecit. Eius Collegij visum
 est numerum ipso septuaginta duo-
 rum discipulorum Christi numero
 definire, ut & officio & nomine
 in Apostolorum leuando labore
 consentirent. Itaque in eo dein-
 de

*Semina-
 riū aliud
 extrus-
 curat.*

de Collegio, quod erat institutum, facultates omnes Theologo necessariae sunt praelectae. Atque hoc fuit alterum in adiuuanda iuuentute Gasparis inuentum; sed non vltimum. Erant in atrio Collegij male materiatae aedes, quae quoniam nulli vsui essent, Gasparis auctoritate pueri eò gratis oēs ad legendum scribendumque instituendi inuitabantur, adhibitis ad eam rem è Societate nostra Magistris, rerum temporalium adiutoribus; & breui numerus excreuit ad trecentos. Interim hac esca ad omnem pietatem ac doctrinam Christianam optimus quisque instituebatur, & pompae Catechisticae ex numero sollemnitas non inutilis accedebat. Quotidie illi cum ceteris alumnis sacrificio Missae interesse iuebantur, & qua ratione cum pietate id facerent, docebantur. Sed neque sic Gaspari satisfactum: nam quotidie meridianis horis tintinnabulo aedituus, eius iussu, vicos obibat, & Christianae doctrinae capita vetere Societatis insti-

insti
ceba
curre
tum
proli
ipse
id m
pare
arrep
serua
qua
runt.

Fr

I
f
l
men
raru
negl
& q
perf
dā d
est
tam

instituto, reliquos iam coactos edocebat, maxima multitudine concurrente, ac stupente populo, quantum Societas in instituendis suis prolibus laboris susciperet. nam ipse quotidie quattuor ferè horas in id muneris insumebat. Hæc à Gaspare initio instituta non auidius arrepta sunt, quàm tenaciùs conseruata: nam ab his ferè initijs ea, quæ adhuc India videt, emanarunt.

CAPVT X.

Fructus eius operâ de reliqua ciuitate collectus.

IVVENTVTEM Gaspar curans sererebat arbores, quæ alteri sæculo prodesse: sed non ideò tamen putare ramos inutiles, & ceterarum Ecclesiæ plantarum curam negligebat. Imò nihil non audebat, & quod admirabilius est, nihil non perficiebat. Ei⁹ rei causam sibi quaddã die apud Ludouicũ Froez passus est elabi, cum rogatus, quomodo tam difficilia perficeret, respondit, quod

quod nihil nisi consulto Deo aggredere-
deretur; ac tum quidem eorum om-
nium quæ auctore Deo cœperat,
nihil vnquam non esse ad felicem
exitum perductum. Tanti refert ho-
minem sibi diffidentem in solo nu-
mine confidere; cui tamen ita con-
fidebat, vt nihil à se industriæ aut
laboris sineret postulari: nam vbi a-
liter non poterat, ita erat importu-
nus, vt nihil omninò non tentaret.
Eius rei exempla subiiciam, quæ tū
Goæ contigerunt.

Vir erat nobilis, sed idem scele-
ratus; diu Gaspar eum ad confiten-
dū frustra pellexerat. Quid igitur?
non tamen idcirco hominem dese-
ruit, sed eò magis vrgere statuit, quò
extremam eius necessitatem diui-
nitus, vt ego potius quàm fortuito
arbitror, præsentiebat. Itaque ho-
minem quadam die ex pulpito in
concione aesse aduertit. Ea mox
absoluta, ne fortassis elaberetur, so-
cium mittit, qui rogaret vt tantis-
per expectare ne grauaretur, dum
se Gaspar, vt solebat à concione
colle-

*Gaspar
hominē
nobilem
mox mo-
viturum*

colleg
cessar
libent
exspe
tò, du
labatu
nem a
eo exi
fessio
simū
uersa
demu
inqui
confe
adem
hoc s
inqui
defect
mūm
par ho
fissim
eructa
in pos
onis l
ille d
dixer
set, re

collegisset; habere illum quæ ne- ^{ad com-}
cessariò cum illo communicet. Ac ^{fessionem}
libenter ille quidem futuri nescius ^{cōpellit,}
expectabat: Gaspar verò consul-
tò, dum concio diffluxisset, præsto-
labatur; qua deinde dimissa, homi-
nem adit, & subitò ait se nò aliud ab
eo exigere, quàm peccatorum con-
fessionem, qua sciret eum hoc potif-
simùm tēpore indigere. Ille tergi-
uersari ac differre; Gaspar urgere:
demum vbi aliter non potuit; Sane,
inquit Gaspar, hinc non abibis nisi
confessus; atqui in eum finem iussi
ædem obserari. Tum ille causatus
hoc solùm, se imparatum; Nihil,
inquit Gaspar, agis: possum hunc
defectum quærendo supplere. De-
mùm ille coactus annuit, & Gas-
par hominem audiens, cum iã cras-
sissima, quæque maximè horrebat,
eructasset, vt intentiùs se pararet,
in posterum diem dimisit, absoluti-
onis beneficium tunc promittens;
ille deuorato pudore, ne quæ iam
dixerat, frustra & sine fructu dixis-
set, redit postero die, atque iterum
iussu

iussu Gasparis tertio: tum denique expiatus, paucis post diebus cum classem conscendisset, moritur, mirè lætus, quòd à Gaspare in cælum, vt meritò sperabat, compulsus fuisset intrare.

¶ Alius erat è grege miles, nescio cui peccato illigatus, à quo cū nulla Gasparis admonitione resiliret, viginti cum eo pardais pactus est (quos eleemosynæ nomine conquirit) vt ab eo deinde sese contineret. Nec constantior erat quàm solertior; planè in omnem videbatur occasionem intentus, atque ita venabatur, nulla vt eum fera effugeret. Ac sanè videri poterat nihil aliud animo versare, quàm de proximo bene merendi occasiones. Ianitor Collegij iussu Gasparis pro nostra tenuitate pauperibus aliquid quotidie distruebat; voluit illum ad eos de re aliqua pia familiariter verba facere, Christianæ fidei capita necessaria explicare, ne in corpus esset quàm in animum benignior. Et sanè res est imitatione, non

appro-

approbatione solum dignissima:
 nam conciliatis iam presenti bene-
 ficio animis, facile est quidquid vo-
 lueris persuadere. Alius quidam è
 fratribus, Antonius Fernandez di-
 cebatur, cum in magnam Saraceno-
 rum ac Gentilium seruitiorum tur-
 bam, (ea erant Regis mancipia) o-
 tiosam incidisset, rogauit, ecquis
 eorum vellet fieri Christianus? ac
 deinde magno animi feruore ad
 eos de fide nostra verba fecit. Et in-
 censo fratris desiderio Christus ad-
 fuit: nam domum bene comitatus
 rediens, & ad Gasparem mirè lætus
 accurrit, habere se quadraginta vi-
 ros, qui simul omnes cuperent sa-
 cris nostris initiari. Lætus ea re Gas-
 par, quotidie sub vesperum eundem
 cum alio Christophoro à Costa, ad
 eum vel similem locum submitte-
 bat, vt iacto diuini verbi reti, piscium
 quantam Dominus daret multitu-
 dinem concluderent; & frequenter
 non soli domum redibant. Erat ali-
 ud præterea, quod in eadem ciuita-
 te Gasparem angebat: tanta mere-
 tricium

340 VITAE GASP. BARZAE I
tricum in publico lupanari multi-
tudo. Ad eas igitur iuuandas animū
adiecit. Et quanquàm initiò in suis
sordibus obfirmatæ iacerent: con-
stantiatamen Gasparis earum per-
cinaciam vicit, atque breui ad cen-
tum conuertit, earumque deinde
pudicitiam, vel maritis custodien-
dam, vel matronis spectatæ virtutis
commendauit. Summoperè autem
curabat, ne inopiâ ad scelus adige-
rentur, & frequenti piorum nume-
rum exercitatione foedas illis ex a-
nimo species eximebat; tum verò
concionibus adesse iussas sæpè cum
reliquis in suorum criminum de-
testationem & lacrymas exciebat.

CAPVT XI.

*De Gasparis eo tempore con-
cionibus.*

NON iam ago de multitudine
concionum, ac varietate, sed
de fructu & approbatione.
Concionabatur, vt sæpè dictum est,
penè continuò. Itaque quodam die
visus

visus est in ea re sibi nimius, in ea
 potissimum Collegij & ciuitatis
 distantia, & hiberno cælo, quo pro-
 pter imbres verebatur, ne populo
 esset onerosus; ac etiam, ne tandem
 aliquando his aquis eorum feruor
 refrigesceret. Igitur statuit omninò
 modum aliquem ponere, & aliquot
 detruncare. Consilium suum ape-
 ruit concioni, monens eos, quòd
 hoc tempore labori eorum parce-
 ret, & conciones aliquas omitteret.
 Non tulit hoc circumfusa concio,
 sed murmure primùm, deinde etiã
 apertè primarij ceterorũ nomine
 reclamariũ. In ijs erat, qui Sodalitio
 Misericordiæ præerat, qui Patrem
 interpellans palàm rogauit, omni-
 nò vt rationem imbrium nullã ha-
 beret; ac si quidem ipsi non esset ni-
 mis onerosum, potius adderet, quã
 minueret. Hanc illius interpella-
 tionem cetera turba secundo mur-
 mure, & assurgendo comproba-
 runt. Itaque annuit Gaspar, quo-
 niam ita vellent; atque in posterum
 quidem, cum pluuium esset cœ-
 lum,

lum, tum maximè diluuium cōcionis in ædem sacram redundabat: nã ne fortasse Gasparem sua culpa in simile consilium reuocarent, eò potissimùm tempore constituebant diem sollemnem in condensis vsque ad cornu altaris.

De concionum verò fructu acturus, hoc necessariò præfabor, me omninò pauca non eorum solùm quæ contigerunt, sed etiam quæ ad nos peruenerunt, hoc capite dicturum, rerum multitudine & similitudine, vt aliàs frequenter, persuasum. Magna erat Goæ mulierum ac puellarum in sacris locis frequentia; ac tum cùm necessariò sine nota abesse non poterant, tantus erat luxus ac pompa, vt abesse omninò, quàm sic in diuinum conspectum venire, præstaret. In eam rem Gaspar inuectus, magnam omninò rerum permutationem inuexit. Iam enim multæ nudis pedibus, vili pallio tectæ non infimæ notæ ventitabant; reliquæ multum de vestium luxu posuerunt. Ac semel cum Gaspar il-

lud

*Fructus
concio-
num.*

Ind Ifaiæ: Eleuatæ sunt filiæ Sion,
 & ambulauerunt extento collo, ex-
 pofuiffet, atque de fingulis ornamē-
 tis cum Propheta differuiffet; quæ-
 dam fuas fortunas omnes in exftru-
 endum Cœnobium obtulit. Alia
 porrò imprudenter quidem, fed ta-
 men ita in fe fœuijt, vt à morte non
 multum abfuerit; aliæ multæ fre-
 quenti confeffione & communione
 ceterisq̃ue vitæ munijs, fanctitatem
 & propè religiofam austeritatem
 æquabant. Atque hæc omnia ex con-
 cionibus resultabant: nam à collo-
 quijs mulierum, etiam B. Xauerij in-
 ftituto & fuo ingenio, ferè abftine-
 bat, ratus, tempus fi non teri, faltem
 in viros vtilius poffe collocari. De
 lufu, iuramentis, odijs, &c. nullus
 effet finis; & mox alio capite eius
 generis quædam alia occasione di-
 cenda erunt. hoc non omitten-
 dum.

Venerat per eos dies Cellani Re-
 gis Idalcani legatus, Pandita dictus,
 ad Proregem, is ab eo petijt, vt quo-
 niam de Gaspere multa audierat,

concionantem audire liceret; erat enim Lusitanæ linguæ peritus. Annuuit Prorex, & Gasparem rogauit, vti proximo die sacro verba facere ne grauaretur. Iam dies aduenerat, & cœperat Gaspar, cum intrauit Legatus. Ac tum fortè Gaspar hæc Exodi verba exponebat: Solue calceamentum de pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est: quæ cū audiret, multum dubitauit, an pedes à Gaspare exuere (quod illis sollemne est) iuberetur. Itaque iam se parabat; sed monitus ad eum audiendum processit: quem auditū magis etiam suscipere cœpit, donec alijs congressibus superatus dedit manus, fidem nostram suscepit, & sollemni ritu baptizatus, Antonius est appellatus.

Sed antequam à concionibus recedamus, peculiarem tractationem requirit sextæ feriæ concio, tot laudibus eo tempore exornata. Hæc iam, antequam Armuziam peteret Gaspar, Goæ instituerat, eius in India primus auctor, eamque, cū redijisset

diisset, admodum celebrauit. Por-
 rò fiebat in hunc modum: Feria
 sexta sub horam à meridie quar-
 tam, campano ære (quod etiam Gas-
 par curauerat) signum ad concionē
 dabatur; & tantus erat populi con-
 cursus, vt augeri templum oportu-
 erit. Concurrerant è vicinis locis
 multi, ad duas ferè leucas, qui pri-
 diè in ciuitatem veniebant, locum
 die sequenti maturè capturi. Tum
 deinde in pulpitem Gaspar conscē-
 debat, ac pronunciatō themate,
 quod erat semper istud: Multa fla-
 gella peccatoris; vna ferè hora de
 diuina misericordia, de iustitia, de
 peccatis, de pœnitentiâ, verba fa-
 ciebat: quâ expletâ, caput aliquod è
 Christi passione magno animi spi-
 ritu tractabat, ac tum incensis col-
 loquijs & Christiana eloquentia
 tantas lacrymas ciebat, vt præ plan-
 ctu necessariò silendum ei esset. Ita-
 que ipse quoq; positus in pulpito ge-
 nibus, lacrymis indulgebat; popul⁹
 verò pectus tundens & suspirans
 lapidea corda mouisset. Tum eo in

*Sollēnis
 concio de
 passione
 instituta.*

motu sese flagellantium pōpa prodibat in hunc modum: cancelli cōcionis tempore cortinis obducti, altare maius oculis eripiebant; diductis tum cortinis apparebat: Christi in eo crucifixi statua, panno atro obducta, ad ædituo reuelabatur, & ex Sacratio flagellantes prodibant in sua terga acriter sæuientes, quo tempore pueri è Collegio, in aræ maioris gradibus, genibus nixi, lugubri cantu hæc verba repetebant: mortem autem crucis; ac deinde misericordiam magnis vocibus populo conclamante inuocabant. Quibus expletis Gaspar è pulpito flendi finem & concionandi faciebat: qui verò se flagellarant, in domum nostram sese recipientes abluebantur & curabantur. Ea res erat insignis malleus peccatorum, quo durissima quæque corda contundebantur. Nec solùm, durante hæc quadragesimâ, sed toto anno perdurabant. Vbicumque enim erat Gaspar, pietatis exercitationibus efficiebat, vt non minùs religiosè reliquum

quum anni tempus, quàm apud pios Catholicos quadragesimale transigeretur. Et sanè hæc res tota Gasparis vita, non sine incremento in singulos dies maiore, perseveravit: & quidquid etiamnum ei rei tota India superest, vestigium est primæ illius poenitentiae feruoris. Sed ad aliud simile, fructu etiam maius, Gasparis institutum veniamus.

CAPVT XII.

Institutionis cuiusdam Sodalitij fructus ingens.

SI omnia quæcumque fecit Gaspar, ad proximi salutem propè innumera inter se comparentur, non satis scio, an quicquam simile huic, quod sequitur, possit reperiri: Habebant Goæ, vt ex initio huius historiae constat, sacrum vnum è Sodalitio D. Vrsulæ Cranium; illudque in India Dominus multis rebus admirabilibus honorat. Itaque iam Gaspar antequam iret Armuziam, omninò cupiebat aliquid ad illius sacri pignoris ce-

P §

lebr-

lebritatem perpetuam statuere: sed hoc eius desiderium Armuziana missio interturbauit, non etiam deturbauit. Cum ergo Goam rediisset, sua iterum desideria continebat, quod Iaponiam quamprimum cogitaret: sed ubi visum est Domino eum Goæ ad honorem suum tantoperè promouendum retinere, ac in eo loco statuere, ubi sua desideria non solum proponere posset, sed etiam exequi; nec sibi, nec vrbi, nec Virgini defuit. Atque diu seipsum ac Deum consulens, rem aggressus in initio paruum, sed quæ subito tantum excreuerit, ut breui tempore reliqua eius generis vel tota India, vel fortasse toto Christiano orbe superarit.

Fuit ea res Sodalitium non solum Virgini honorificum, sed longè etiam magis proficuum ciuitati. Cum autem iam hunc & suo & aliorum consilio velut foetum bene conceptum in lucem edere decreuisset, consultò de Virginis laudibus, deq; suo consilio verba facit,

ac.

ac statuit toto biduo ante Aposto-
 lorum diem festum, reliquias illas
 & sacrum pignus detegendum, &
 populo ad spectaculum proponen-
 dum. Auditus est Gaspar, vt semper
 solebat, secundis suæ concionis au-
 ribus: sed effectus omnium, etiam
 Gasparis opinionem superauit. To-
 to illo biduo diurnis iuxta noctur-
 nisque horis non modò nunquam
 defuit, qui spectaret: sed etiam ad-
 mirabilis concursus fuit. Vulgò
 creditum est, duodecim vt minimũ
 mortalium millia confluisse, sum-
 morum iuxta, ac infimorũ. Die de-
 mum insequente, qui erat in scri-
 bendis Sodalibus designatus, Soda-
 les inscripti illo die ad quingentos.
 Proregi primus locus datus; à quo
 mox tantũm argenti collatum est,
 quantum ad sacri pignoris capsulã
 fatis esset. Varij inde varia contule-
 runt; ille ceram, ille oleum tota sua
 vita, atque filiorum; mulier insu-
 per quædam, ad aliud separatim
 mulierum Sodalitium instituendũ
 propè fortunas suas omnes præ-

fundere volebat; verum non est audita. Denique tot erant munera, vereri ut merito coeperint misericordiam; Sodales, ne Indicæ liberalitatis æstus alueum mutaret, ac in illud Sodalitium nouo impetu deferretur. Et ita fuisset, nisi Gaspar per se ac ceteros Patres modum posuisset, & obiectis auctoritatis suæ repagulis impetum illum in Misericordiam limites reiecisset. Tum Sodales sedati, & à suo metu liberati. Vulgò etiam affirmabant, omninò in Misericordiam munificentiam palmam vnum præ reliquis Gasparè reportare. Et sanè non erat is Gaspar, qui ex pietate quæstum facere solebat: ipsos homines, non eorū bona, quærebat; qui dicere iure posset: da mihi animas, cetera tolle tibi. eas, inquam, ex hoc instituto quærebat; nec sua spe excidit.

Cogitabat omninò hunc cœtum adiuuandæ ciuitatis facere administrum, atque adeò iam statuerat ex illo numero (breui enim, res mira, numerus ad duo millia Sodalium

lium

lium peruenerat) septuaginta duos viros, velut Moysis adiutores vel Christi discipulos deligere, quos suis subinde temporibus permutaret, quibus vti ad aliorum salutem cogitabat: sed eam rem Sodalitij Misericordiae euertendi planè salutatis instituti metus disturbauit. Nā cum eam rem agerent ipsi, verebatur, ne alius in alium incurrens, vel aliqua simultate, vel negotiorum perturbatione sese mutuò impedirent: ab eo ergo consilio destitit, sed non adiuuandæ ciuitatis. Quippe, quod septuaginta duobus commendare cogitabat, id duobus millibus feliciùs & faciliùs. i. omnibus Sodalibus commendauit. Atq; pro cōcione, quā ipse suo sermone, velut freno adducebat vel remittebat, exposuit, quid ab ijs Sodalibus exigeretur: vt nimirum rē Christianā non exemplo solùm, sed impediendis quoque sceleribus adiuuarent. Deniq; rogauit vniuersos, vti scripto necessitates vel animi vel corporis, quas in ciuitate scirent, sibi

P 7 vel

35: VITAE GASP. BARZAEI

vel è Patribus alicui traderent, vt
deinde conuenienti aliquo remedio
subueniri posset vniuersis. Res sanè
pænè excedit fidè, si non ab oculato
teste, Ludouico Froez narraretur.
Quotidie cum suis quisq; censorijs
tabulis ac propè voluminibus ad
Gasparè & ad alios veniebāt Patres;
odia omnia, pellices, vsuras, periur-
ros deferebant, necessitates quoque
corporis exponebāt. Quibus rebus
ascitis Gaspar in partē reliquis Pa-
tribus, totos dies cū suo quisque so-
cio, cum suis tabulis, quas etiā de-
latorū diligētia in vicos distribue-
rat, vt monuerat Gaspar, ad ea im-
pediēda & tollēda discurrebāt. In-
gētia scribi potūissent hac de re vo-
lumina, si res memoriæ fuisset com-
mendata: sed multitudo scriptores
omnes in desperationē adduxit. De
sublatis solūm odijs dicam, quod
stupebunt omnes, spatio sex non
ampliùs mensū, mille & quingētas
controuersias sopitas fuisse: ac si ni-
mis videtur, addo q̄ addit Froez,
qui semper Patrum socius erat, se
nempè,

nempè, licèt hunc quoque quem dixerat, numerum geminaret, non arbitrari, ne tunc quidem fidem & veritatem excedere. Gaspar alio in loco dicit, pagum vnum suburbanum, in quo dissentiebant ad vnum omnes, eodè die ad amicitiam pacemque reuocatum. Sed & quod dixi, quoniam rem tantam puto, vix vt in cuiusquam possit auctoritate sine bona confirmatione subsistere, hoc luculento testimonio confirmabo.

Aderat die quodam Gaspar Iudici, Auditorem generalem vocans, ille apud Gasparem iocosè quæri cepit, se ac omnes suos ad extremam redigi paupertatem. In emporio celeberrimo fuisse nuper lites infinitas, suum ac sociorum lucrum; iam totam illam gentem fame perire: & quidem se scribam illum, qui tum fortè aderat, testem appellare, cuius, ex quo Gaspar & socij in alienam messem falcem iniecerunt, duos alios præ desperatione socios propè ad laqueum adactos, alio transfugisse, quod in posterum nihil

*Omnes
lites Gō:
tollit
Gaspar.*

nihil in calamo praesidij ad vitam sustinendam esse videretur; duos vero qui superessent, iamdiu famelicos omnem ventum circumspicere, sicubi spes lucri maioris affulgeat; qui dudum officium vendidissent, si reperti fuissent emptores; vereri se porro, ne in posterum ea officia, quae vendi etiam solebant, stipendium à fisco suae tenuitatis adminiculum emendicent. Annuit scriba, & Gaspar quoque non negavit, se quidem, si posset, ipsius etiam Iudicis caput petiturum: optare vero, ut in ipsis Iudicum subsellijs araneae pro Iudicibus considerent.

In hunc ferè modum cum ceteris Goae vitijs agebatur: vnde dicebatur vulgò à primarijs, Gasparem his officijs non solùm ea, quae optabat, consecutum; sed etiam, quam non quærebat, tantam sibi ac suis auctoritatem famamque peperisse, ut nisi Catholica religione vetarentur, eos Christiani pro Dijs adorarent. Et sanè salutantium & manus vel vestes furtim osculantium, nullus erat
finis.

finis. Nam & sæpe prodigijs euidē-
tibus Deus eorum gestis subscribe-
bat. Dæmones è corporibus à Socie-
tatis Patribus eijei iam vulgare. Et
quid mirum è corporibus eorum
iussu excedere, cùm tanto plures
eorum operâ diuina virtus ex anti-
quis animorum domicilijs extur-
baret? Ad inuocationē verò S. Vir-
ginis, extemplo sub initium huius
Sodalitij, tria quatuorve miracula
contigerunt: quæ quia Froez alteri
narranda commisit, nos ijs atque a-
lijs permultis priuauit.

*Miracu-
la fre-
quentia
à socijs
patrata.*

CAPVT XIII.

*Quant a passus fuerit in his omnibus,
obloquia.*

NON fuissent, vt fuerunt, nu-
minis opera, quæ Gaspar ve-
lut instrumentum perfecit,
nisi fuisset qui his obloqueretur. Ita
enim sunt coniuncta hæc opera, vel
cum inuidia quorundam, vel pere-
grino quodam zelo, atque vt ait A-
postolus, non secundum scientiam,
vt omninò sine ijs perfici non posse
vide-

videantur. De ijs planè tacuiffem, nifi hac in re non obloquentes mihi carpendos, fed patientis Gasparis exemplum propofuiffem. Ac primùm Iubilæum à B. Ignatio miffum, non defuerunt qui carperent, fuo carere pondere. id ex eo, quòd pendentibus figillis careret, probabatur; forti feilicet argumento & cõiectione, quæ dignum efferet patellæ operculum. Ideoque Gasparem populo imponere dictitabant; fed nihil egerunt. Vulgò enim afferebãt quibus hæc dicebantur, tutiùs propè fe errare cum Gaspare, quàm cum alijs errorem præcauere. De concionum frequentia multa quoque fpergebant: quorfum tam frequentes? an populus hæreticus pararetur? Poenitentiam sextæ feriæ immodicam effer, indiscretam; Gasparem ea inducere in morem, quæ mox effer peritura. Sed quomodo fe in his omnibus Gaspar gerebat, operæ pretium effer enarrare, & in hunc finem alia breuiter funt præmiſſa. Primùm ſibi ipſi non fidens, cum

cum sine Episcopi consilio & auctoritate nihil faceret, facile quorundam aliorum obloquia ferebat; dolebat tamen ab ijs, qui promovere debuerant, Euangelij cursum interrumpi: sed dolebat maximè, liuidum vt dicitur dentem offendere solido, & limam non se minùs quàm cetera corrodere. Nam illi ipsi dolentibus omnibus bonis famam suam & existimationem, tam necessarium ad proximorum salutem procurandam bonum, prodigebant. Ad se verò quod spectaret, sic scribit Gaspar, quòd cum quippiam ad Dei gloriam aggrediretur, diu antè se ad insultus dæmonis compararet, ageretque diuinę benignitati grates, quòd dignus iudicaretur, qui scopus esset, in quem oblocutores isti omnia linguę suę tela machinasque disploderent: à quibus cum nihil omninò, sicut & à reliquis, vel speraret vel timeret, ita se gerebat, ac si surdus, mutus, ac mortuus esset, ne ipsa quidem obloquiorum doloris sensu digna arbitratus.

Ad Do-

Ad Dominum tamen frequenti prece recurrebat, atque ex imo pectore hæc, vt scribit, proferebat: Tuum est Domine hoc opus, quod ex eo quaeritur aut speratur; tuus est honor & obloquium: tu itaque pro tuo arbitratu succurre; à me quidem supra vires meas nihil exigis, cetera tuæ fidei ac tutelæ committo. Ita Gaspar ex ipsis malis (quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum) vtilitatem suam colligebat. Atque in his vel bonis procurandis, vel malis tolerandis, planè quod Romani suum volebant, Agere & pati fortia, sibi proprium effecerat: quibus rebus distentum breuis quidem eius vita, sed tamè iam diu matura cœlo, nihil minùs expectantem, & vix dum incipiètem ea facere, quæ animo designarat, occupauit. Atque ideo ad gloriosum quoque tanti pugilis obitum orationem conuertamus.

N
 nè co
 viril
 diffi
 perf
 anir
 dab
 quic
 in æ
 P. Fr
 nici
 sum
 Oct
 cæ E
 (era
 vol
 suis
 tra
 Gas
 Nar
 se p
 cui

CAPVT XIV.

Gasparis mors.

NON decebat tantum Imperatorem Domini exercituum, nisi stantem mori: & ita planè contigit. Nam attritis admodum viribus, cum suo tamen corpusculo dissimulabat, & ad antiquos labores perferendos cum etiam ante vires animum darent, nunc vires animus dabat. Concionabatur, vt solebat, & quidem decimoquinto quoque die, in æde cathedrali, alternatim, cum P. Frãcisco de Macedo, ex D. Domini instituto. Cùm ergo ea in æde, summo vt solebat concursu, sexto Octobris anno 1553. de eius Domini- cæ Euangelio verba facere cœpisset (erat autem illa parabola Regis, qui voluit rationem ponere cum seruis suis) subitò ad eam reddendam intra paucos dies apparitor morbus Gasparem, sed bene paratum, stitit. Nam cùm inter dicendum deficere se planè sensisset, vi morbi victus, cui iamdiu restiterat, manus dedit, & bo-

Z AEI
 ti pre-
 ectorum
 um est
 o qua-
 nor &
 arbi-
 supra
 ra tuæ
 Gaspar
 genti-
 tur in
 ollige-
 rocu-
 planè
 Age-
 n effe-
 n bre-
 é iam-
 us ex-
 ietem
 at, oc-
 iosum
 um

PVT

& bona concionis venia strenuus gladiator, quam bene meruerat, missionem petijt: quæ ubi dixisset, re cõfirmans quod dixerat, à se alienatus, in pulpito lapsus defecit. Accurrunt proximi, & cum maximo omnium doloris sensu & significatione auxilium ferunt, vt possunt: deinde mox sibi redditus, velut resumptis viribus iterum ægritudini resistens, adduci se non est passus, vt domum deferretur; & suis pedibus ægrè, sed tamen ad Collegium venit. Quo toto die magnam alacritatem præ se ferens, videbatur iam propè morbum excussisse: verùm sequenti die maximâ correptus febrì, compedibus iniectis in lectuli ergastulum tantus animus, qui non nisi conuerso orbe mori cogitarat, compingitur.

Ea in ægritudine non minùs admirabilis fuit in patièdo, quàm fuerat in agèdo, cùm ad vim morbi medicorum sæpe grauiora tormenta accederent. Nam tantus erat tota ciuitate sensus, vt cùm eum omnes

sal-

saluum vellent, omnium remedia
 experiri cogeretur. In eo genere
 primas tulit Prorex, qui omni ope
 atque operâ tantum in Indica stati-
 one militem sibi tam necessarium
 bonus Imperator retinere niteba-
 tur. Sed nimirum iam emeritis sti-
 pendijs rudem alius Imperator of-
 ferebat. Ea omnia quâ ægritudinis
 quâ medicæ artis tormenta tanto a-
 nimo patiebatur, quanto crucem e-
 rat in Iaponia Chinave passurus; &
 hoc solum deplorabat, quòd velut
 socors in culcitra moreretur. Sed
 tamen cum Dei voluntate suam v-
 niens, omninò ex medicis quæsiuit;
 ecquid de salute videretur? non esse
 se qui mortem timeret, nisi quia la-
 borum præmium opinione citius
 offerebatur adhuc, vt sibi videba-
 tur, immerenti. Nec medici fefelle-
 runt: nam artis suæ præsidia dam-
 nantes, morti, quam nondum phar-
 maca superarunt, sese cedere con-
 fessi sunt. Tû demum exultauit Gas-
 par, miratus sese in meta stare,
 qui velut à carceribus curriculum
 ini-

ini-

362 VITAE CASP. BARZAEI
inibat. Primum igitur se ac sua cu-
rare aggressus, rogavit, ut amicos
quidem, verum importunos, visita-
tores nostri excluderent: sed tamé
negari Proregi in primis, alijsque
pluribus non potuit, ut saltem è li-
mine iacentem possent parentem
suum extremum contemplari; quod
cum impetrassent, mox à tristi spe-
ctaculo sese auertentes oculi, offi-
cium lacrymarum, quod solum po-
terant, parenti morituro præstabat.
Tum Gaspar Baccainum misit, qui
P. Melchiorum Nunez (quod erat iam
à B. Xauerio constitutum) aduoca-
ret, ut ei iam nõ in cursu, sed in me-
ta lampada traderet, & moriturus
officiũ resignaret. Venit Melchior,
sed ferius; iam enim Gaspar in coe-
lum præcucurrerat. Deinde com-
positis alijs nonnullis, totum se cum
Domino Deo coniungere coepit.
Quam putamus incensum fuisse
eius animum eo tempore, qui sem-
per ita arsisset! sed ea ut erant taci-
ta, solum nobis æstimationem reli-
querunt. Itaque cum duodecim dies
totos

toto
mun
sub
face
miu
phon
ad ta
satis
dere
amp
è qu
Indi
vixe
finit
bilis
quid
quod
ueri
ipse
diffe
desig
buit
præ
& D
rat X
stoli
lare

totos iacuiſſet vir Apoſtolicus, de-
 mum decimo octauo die Octobris
 ſub noctem, qui dies erat D. Lucæ
 ſacer, in Domino ſuauiſſe obdor-
 miuit, anno 1553. De quo ſi hoc epi-
 phonematis loco ſolum diceretur
 ad tanti viri laudem immortalẽ,
 ſatis magni prodigij inſtar eſſe vi-
 deretur, quòd annis in Societate nõ
 amplius ſeptem, menſibus ferè ſex,
 è quibus quinque ſolum annis in
 India, menſe vno, diebus ſexdecim,
 vixerit, & tanta vel multitudine in-
 finita, vel rei magnitudine admira-
 bilia perpetrarit, verè vt dixerit
 quidam, ex India de eo ſcribens:
 quòd in breui conſummatus exple-
 uerit tempora multa. Sed neq; dies
 ipſe obitus fortuitò videtur inci-
 diſſe, quin potiùs diuino conſilio
 deſignatus. Eum quippè diem ha-
 buit ſupremum tantus Euangelij
 præco, qui ſacer erat Euangeliftæ
 & D. Pauli ſocio, quod Gaſpar fue-
 rat Xauerio, (quem gentium Apo-
 ſtolũ ſine inuidia poſſumus appel-
 lare) toties ab eo in ſocium deſigna-
 tus,

Q

tus,

tus, sed diuino semper nutu in opus,
 ad quod eum Deus elegerat, segre-
 gatus; denique è discipulis Domini
 septuaginta duobus vni & pænè
 primario, qui eos septuaginta duos
 institutione Seminarij & Sodalitij
 quoque, si nihil obfuisset, imitatio-
 ne coluisset. Sed neque omittendū
 est, quòd is dies in feriam sextam
 incideret, quam ille semper passū
 Domini commemoratione coluis-
 set, & tantoperè in alijs promouis-
 set. Mortuus quoque est ea ferè ho-
 ra, qua publica flagellatio ardentis-
 simam propè duarum horarum de-
 more concionem concludebat. Ad
 extremū, vt nihil omittamus, quod
 ad eius gloriam facere videatur; bi-
 duò antè mortuus est, quàm sacrarū
 D. Ursulæ Sodalium summo appa-
 ratu festiuitas celebraretur: quas ipse
 tantoperè coluerat, vt ab illis
 ad supernam illam festiuitatem vi-
 deretur inuitat⁹. Imò in terris quo-
 que festum sibi diē (quem æger quā
 maximo cultu celebrari mandarat)
 cum illo communicare voluisse vi-
 den-

dentur: namque ita factum fuit, stu-
 pente populo, lætitiæ potius quàm
 mæroris significatione Gasparem à
 nostris ac suis Sodalibus efferri. Sed
 mortuum Gasparem, cuius animam
 in cœlos votis solùm possumus, ca-
 lamo ad tumulum vsque prosequa-
 mur. Postridiè cùm ære campano
 populus, quod verebatur, præsen-
 sisset, frequentes ad Collegium
 accurrunt, ac rem intelligentes to-
 ta vrbe passim lugentes, vocifera-
 bantur: M. Gaspar, M. Gaspar mor-
 tuus est: inde breui tantus in ædem
 nostram concursus fieri cœpit, vt
 ædes ac atrium non caperet vni-
 uersos; quorum erat tam continuus
 & lamētabilis eiulatus, vt commu-
 nem omnes parentem, in quo suarū
 animarum salus esset sita, videren-
 tur amisisse. Tum Patres eum ac
 fratres, & pueri ex seminario, non-
 nulli quoque ex D. Dominici, & D.
 Francisci familia Patres, eum in æ-
 dem sublatum comitantur: ac dum
 diductis cortinis intra cancellos
 patuit. (nam detecto vultu iacebat)

Q 3 tanta

tanta facta est comploratio, & vniuersorum Gasparem parentem suum appellantium acclamatio, vt omnes omnino ad commiserationem lugentis populi mouerentur. Cum porrò præ multitudine plures eum non vidissent, tanto impetu est concursus & cõclamatus, vt iam metuerent Patres, ne sibi eriperetur. Itaque in locum editiorem elatus, interim dum Psalmi de more recitantur, firmis claustris asseruabatur; Psalmi præ luctu non exaudiebantur. Et sanè vnus è Dominicanis Patribus, qui aderat concionator, cum tantam turbam motumq; fuisset admiratus, cogitabat in pulpitu conscendere, & panegyricam de Gasparis laudibus orationem habere: sed ipse quoque in lacrymas effusus eloqui nihil potuit, pl^o lacrymis suis quàm verbis Gasparem exornans. Atque ita demum, perfectis omnibus, terræ mandatus, magnum populo luctum, nostris animum ad imitandum, omnibus sui desiderium dereliquit. Et sanè velim hinc aduertiti ab

ti ab ijs, qui ad perfectionem vel suam vel aliorum contendunt, quantum vnus homo, heroicè in virtutè incumbens, possit, ac perficiat amplius, quàm remissi complures; planè vt optare Societati nostræ possimus multos Gaspares. Multitudo enim sapientum, est sanitas orbis terrarum.

CAPVT XV.

Animi submissio.

PANEGYRICA, vt diximus, Gaspari lacrymæ fuerunt, & communis omnium comploratio: verùm hæc ijs sufficiat, qui virtutis eius erant spectatores; nobis iusta tanto viro persoluenda, breui saltem plurimarum virtutum enarratione, nisi iniqui in Patrem, iniurijs in posteros esse velimus, quibus ille perpetuò calcar & norma ad omnem pietatem meritò est futurus. Non est consilij mei, ea quæ ex singularum virtutum instituto laudabiliter præstitit, recensere: sed nonnulla tantùm, vel ex epistolis

eruta, vel aliunde, quæ omiffa erāt, eximij viri monumenta memoria consecrare. Faciam verò, quod in sacris amari solet; simplicitatem sequar absque sermonis apparatu, eius ferè verbis latinitate donatis, imò illis ipsis redditis, vbi latina, quod persæpe facit, inseruerit. Et vt ab ea virtute incipiamus, à qua omnes incipere meritò debent, videamus, quantum ipse in sui demissione seipsum promouerit.

Animi demissio, in concluso virtutum horto arbor est eius generis, vt non sublimiùs ramos, quàm radices altiùs producat: quibus enim quisque gradibus sese depresserit, iisdem sese omninò in altum educit. Eius rei Gaspar vel docente spiritu, vel ex tirocinio illo Conimbricensi sub disciplina Roderici, nò ignarus, ita in hoc genere excelluit, vt meritò dubitari possit, aliàne vlla in eo virtus magis eluxerit. Magna autem huius virtutis pars est, seipsum cognoscere: nam elatio ferè perstringit oculos, & hominem
sibi

fibi vel videri facit quod nō est, vel quod est non finit videri. Quàm verò hīc excelluerit, ijs, quæ suprà pluribus locis sparsa sunt, relictis, paucis ostendam.

Et quidem eius litteræ ac verba propè omnia huiusmodi rebus sunt inspersa. Seipsum vocat modò inutilem, modò indignum, vt ferè in litteris subscribebat; modò Societatis mancipium. Sed insignis est locus in epistolâ Conimbricâ ad suos missâ, vbi sic sibi de suo in Societate ingressu gratulatur: Non cesso, inquit, Deum laudare, quòd me tam fœdum peccatorem in tantis miseris constitutum, è mundi face in hunc sanctum suum cœtum dignatus sit aggregare, vt in eo quotidie meipsum magis magisque confunderem, ingrati animi mei vitio cum Angelicis ceterorum actionibus, quas quotidie vel video vel audio, comparato, eo consilio, vt me excitem, & exiliam è fœda scelerum meorum lacuna, in qua velut fœdissimus bufo obuolutus iaceo

semper, meipsum terra farciendo. Et sanè, nisi tantum in orationibus vestris considerem, quas scio vos pro me quotidie ad Deum fundere, animi planè nihil superesset ad quicquam eorum aggrediendum, quæ per me velut Societatis nostræ abortiuum quotidie dignatur Dominus operari, & pro sua infinita clementia memor esse, me sui corporis suâ gratiâ membrum: quia ex lapidibus suscitatur filios Abrahæ, ut virtus infirmitate consolidetur, non meis meritis, quia nihil sum. hæc ille. Et quoniam ipse in sui ipsius cognitionem ita penetrarat, id eò credebat iisdem, imò perspicacioribus oculis sua quoque vitia ab alijs peruideri. Quare cum se fratrum orationibus commendat, quod sæpe facit & impensè, dicit ferè: quoniã scitis me, quem ita nostis, vel cuius vitia tam accuratè cognoscitis, præce teris indigere. Et quoniam de orationibus agitur, quæcumque per eum Deus operabatur, id orationibus aliorum acceptum refert, cum pro

pro eo quòd dicere debuerat: hæc & hæc Deus per me fecit; ait: mirabilia sunt, quæ Deus nostræ Societatis opera perficit. His & similibus formulis quid intus de se sentiret, magno candore prodit. Sed neq; sibi satisfaciebat, si se ipse cognosceret: verùm eam rem suis ita commendabat, vt primum Societatis nostræ stabiliendæ sæpe fundamentum esse affereret.

Id non aliàs magis ostēdit, quàm cùm initio sui muneris, ceterorum iam cura oneratus, socios, quotquot domi aderant, in eam rem vnam sex mensium spatio mādauit insudare: quod cùm ipse quotidianis cohortationibus explicaret, quanto eum putamus magis quàm ceteros penetrasse? Hinc illæ demissi animi in litteris voces: & quidem ad P. Miram Lusitanicæ Prouinciæ Præpositum ita scribit: Vires habeo nunc admodum imminutas; quamquam suffecit hætenus esse me vermiculum ex tam vili abiecta que materia, vt si mea non impedissent

*Nostros
in humi-
litate e-
xercet.*

Q s pec-

peccata, Deus magna operaretur: sed de his non dico plura, cum ita sim notus in conspectu mortalium ac immortalium. Itaque non cesses pro me orare, ut ego cessem à meis peccatis; & Domini cessabit in me iracundia. Ita planè Iaponicæ expeditionis infortunium, quod ipse hîc & alibi sæpe deplorat, criminibus suis irrogat, qui in populi, ut erat, fauorem poterat reijcere. Aliàs dicit, se fructum impedire; aliàs, ut si quid de se boni in Lusitaniam scribatur, ne credat is, ad quem scribit P. Gonzalues; eos qui hæc scribunt, non falli solùm, sed etiam malè sibi velle. Ita de se semper; sed cum necessariò res suas cum laude commemorat, tanto artificio tegit, quanto alius quilibet aperiret. In primis mandat B. Xauerius singulis, ut de se quisque ea scriberet, quæ cum diuini obsequij incremento succederent; ne tantis solatijs Societas in Europa priuaretur. Gaspar, ut erat mandatum; fecit: & quidem etiamsi, ut ait, esset ab alijs arrogan-

rogan-

rogantiæ incusandus; sed tamen ita fecit, vt de se nihil omitteret quod ad vituperium faceret: (testis est illa Goana concio) reliqua autem sic tegebat, vt alius quilibet ea videretur confecisse. In miraculis perscribendis illud sanè est illustre. Nam iisdem propè verbis vtitur, quibus D. Paulus: Noui hominem, &c. Noui Patrem è Societate nostra quendam, in his Indiæ partibus: ac deinde narrat ea, quæ alio loco sunt commemorata. Sed non solum ille de se vel ita sentiebat, vel loquebatur: sed neque se honorari è quo animo patiebatur. Eius rei exempla sunt propè infinita.

Ab Armuziam cum venisset, propter litteras quas Episcopus Goâ præmiserat, ita semper à Sacerdotibus colebatur, vt quocumque exiret, illi honoris causa statuisent comitari. Non tulit Gaspar, sed importunis precibus ab ijs extorsit, sibi vt soliliceret incedere: neque enim, ait, Societas nostra venit ministrari, sed ministrare; quantò minùs ego

Honores fugit.

qui ne sum quidem dignus vobis aliqua in re famulari. Itaque ne illi ægrè facerent, magna tantæ virtutis admiratione destiterunt. Tantus erat præterea salutantium Armuziæ numerus, etiam à nostra fide quocumque modo alienorum, vt aperto ferè capite incedere cogeretur. Ea res in tanto æstu erat permolesta: itaque statuerat palàm concionem rogare, ne se salutarent; sed tamen veritus, hoc ab amore sui æstusque impatientia prouenire, sese continuit. Ita pugnantibus inter se virtutibus, vt sic loquar, id eligebat, à quo magis abhorrebat. Magnopere cupiebat, vt ad Patrem Rodericum scribit, à Lusitanis abesse; quoniam, inquit, tantum non me profancto habent, cum sim ego demonium. Porro qua ratione ita à ceteris cultus, in hac animi modestia sese conseruaret, operæpretium est ex eo audire. Postquam enim, quanto perè honoraretur ab omnib⁹, enarrasset, hæc habet.

O fratres carissimi stupebitis, quæ fieri

feri potuerit, vt ego imperfectus ac tenuis, hoc vanitatis turbine non euolarim! Dominus noster, qui non attendit qui simus, sed solùm quod è IESV coetu simus, promouendi suos atque præseruandi curam gerit: atque ideò magna ille mihi remedia suggestit, ne id vanitatis vento dispergerem, quod ille sua nobis demissione comparauit. Nam tantis me laboribus obruit, atque ita continuis, vt nullus esset, vt maximè vellem, elationi locus, quæ ferè multum otij postulat. Si quiescendum erat, non satis aduertebam, in lectòne, solo, aut sede quieuissem; & donec aduerterem, securus sanè eram. Ego verò tantus peccator non habeo vnde glorier, nisi in infirmitatibus meis: quid habeo quod non accepi? gratia Dei sum id, quod sum. quare ergò gloriabor, quasi non acceperim? Item post pauca: O fratres è Societate Iesu, quò fieri potest, vt eò ingrediatur dæmonis suggestio, vbi omnia occupat Iesus, & omnia rapit & possidet!

Q 7

Ita

Ita ipse duo remedia sanè suggerès
opportuna, iunctam cum sui cog-
nitione occupationem.

Miretur certè, qui velit Gaspa-
rem illum tantarum rerum aucto-
rem: ego sanè, ex quo in eius mode-
stiam oculos conieci, non video de
cetero quod admirer. Da mihi ho-
minem ita de se sentientem, & ego
mox alterum Gasparem tibi dabo,
qui suas tentationes tam candidè
aperiat, qui tam seriò se aliorum lu-
dibrio ac risui exponat, qui ad infir-
ma quæque munia descendat; qui sic
infirmis famuletur, qui concionum
suarum euentus ita prædicet, qui
præesse alijs ita exhorreat & refu-
giat, qui pueros tanto studio edoce-
at; qui inter heroica sua opera se ni-
hil facere, vt ait; ipse arbitretur, &
facilè deinde dabitur, qui vitiorum
monstra, sectarum portenta, cum
virtutum ac veræ fidei venustate
permutet; qui paucorum annorum
spatio seipsum meritis, alios bene-
ficijs, orbem famâ, cælum repleat
ijs, quos conuertit. Tanti omninò
est.

est in seipsum ingredi ac penetrare, ne in paupertatem incidentes, quod ille lugebat, fodere non valeo, lugeamus.

CAPVT XVI.

Paupertas & obedientia.

MODESTIAE Christianæ ac demissionis multi sunt effectus ac membra: qui enim se ut nihil agnoscit, nihil omnino vult suum retinere, nihil possidere, non ea quæ alij tanto studio acquirunt, imò nec seipsum. Primum genus paupertate, alterum obedientia continetur. Gaspar in vtraque sic excelluit, ut plus videatur ex India, quam qui multa inde aduehant, nihil possidendo reportasse. Id lacer Armuziæ ac pannosus, id æger Goæ demonstrauit. In nauigatione multa illi pro se ac socijs bellaria afferebantur, à Præfecto potissimum; quæ ille semper constanter recusauit, afferens sibi ac socijs nauiticum sufficere commeatum. Eadem constantiâ deinde Armuziæ munus

munus

munuscula varia remittebat, vel ad ægros ab ipsis qui offerebant deferri mandabat. E bysso tot ei tum panni mittebantur, vt etiam molestum esset importunos donatores remittere: itaque vt in posterum ab hisce sese continerent, in initio multis nostræ Societatis gratuita officia exposuit, & vix effecit, vt rem ipsi tantam nouam sibi persuaderi paterentur. Quantum verò de ea virtute ab hominibus nostræ Societatis exigeret, alibi videbimus.

Iam videamus, quantum ille nobiliori paupertatis genere se ipsum etiam seipso spoliarit. Qui regere alios tantoperè nolit, facile se ab illis regi patietur: nam quo ex capite honoris fuga nascitur, ex eodem suæ libertatis in alterius arbitrium traditio absolutissima dimanat. Nō est igitur, quod in eo genere diutius immoremur; siquidem obediens eo in gradu fuit in quo humilis ac demissus: qui si obediens non fuisset, idem neque submissus exstitisset. Hinc de suis Superioribus ita semper

per
bat
re, a
fed
ficial
nus
quo
nuē
retu
Chi
in A
vid
Sup
taba
suc
ad
sum
stul
ctur
obe
qua
insu
rum
uer
mic
iam
pot

per

per honorificè sentiebat, ac loquebatur. Et quidem multum est obedire, atque alterius sequi voluntatem: sed si ea tuæ repugnet, tum fanè difficillimum est & heroicum facinus. Quo in genere Gaspar toto eo quo in India vixit tempore, vti strenuè pugnavit, ita palmas eximias retulit. Optabat in Iaponiam, in Chinam, in Persidem, in Arabiam, in Aethiopiam ire; & ita optabat, ut vidimus, & adhuc videbimus: per Superiores ei nunquam licuit. Optabat afflictæ obsidioni Monajanæ succurrere, Ammonitas instruere, ad Iogues excurrere: non permiffum. Itaque tantus animus in ergastulo semper fuit, quoniam intellectum suum omnem in obsequium obedientiæ captiuarat: semper, inquam. Nam non Armuziæ solùm *Obedientia studium.* insula illi egredi interdictum, verum & Goæ. Nam ibi Beatus Xavierius idem, quod Armuziæ formidarat, & nunc eo magis, quod iam Gaspari omnia cum summa potestate permittebat, ipsum etiam

Obedientia studium.

etiam

iam Xauerius Xauerium. Sed qui omnia illi permisit, vnum seipsum, in quo libertas est omnis, excepit: nam vetuit, ne vlllo vnquam casu Insulâ excederet; satis iam Gasparé cognoscens, & gnarus, quantum illa ciuitas eius praesentiâ indigeret. Quæ, vt ex India à successore P. Balthasare Dias scriptum, (qui breui P. Melchiori Indiâ petenti suffectus est) non vltima causa fuit, sed propè vnica, (si B. Xauerium excipiam) notæ in India nostræ Societatis. Porro quàm præclarè de obedientia sentiret, facilè est ex hoc vnico eius loco intelligere. Postquam enim Raymundum socium suum in Arabiae felicis ora remanere cupijssè, quòd ante diximus, narrauit, hæc habet: Fratres carissimi, nolite peregrinari in feruore spiritus: probate spiritum si ex Deo est: iactate super Dominum curam vestram, & ipse vos enutriet; nõ dabit in æternum fluctuationē iusto. Tollite iugum obedientiæ super vos; ne quicquam amplius, quàm quod Superior

perior vester cupit, cupiatis: hoc enim solum bonum. Nolite omni spiritui credere. Hæc ille idem obedientiæ præco, qui accuratissimus obseruatur. Nam omnia illi à B. Xaverio mandata (mandauit autem plurima) sic obseruauit, vt merito contendere possit, vtrum in præcipiendo ille magis excelluerit, quàm Gaspar in parendo.

CAPVT XVII.

Orandi studium.

FACILE ex opere aliquo affabre facto de opificis artificio, & instrumentis vtendi peritia possumus iudicare: ita sanè ex his, quæ Gasparis manus expoliuit, colligere nullo negotio possumus, quântus in oratione fuerit, quàm auctores sacri virtutum ceterarum vocant instrumentum. Et eò sanè admirabilius est, inter tot negotia tempus orationis otio superfuisse: quanquã non supererat; sed cum deerat, necessaria etiam quiete defraudata corpusculo subtrahebatur. Sed in eo ge-

eo genere non hoc solum miror, verum multo magis hominem in res ita varias quodammodo dissipatum, orationis studio cum gustu incumbere potuisse. Experimur enim ipsi, animum nostrum non satis caute quattuor cubiculi parietibus custodiri, quin quo velit, auolet. Sed tamen, si possemus id assequi, quod ille est assecutus, facile per omnes occupationes leui pede transiremus, nec ijs nos absorberi pateremur. Nam cor illud, in quo IESVS, vt supra, omnia rapit & possidet, non sedat rebus, sed res sibi accommodat, nec turbatur erga plurima, sed vnum, quod est solum necessarium, agit, maiorem in omnibus numinis gloriam, eiusque voluntatem procurando. Res omnes vbi hanc formam acceperint, aliae plane sunt, & alios omnino in animis nostris effectus pariunt.

Hoc sine dubio Gaspar erat assecutus, cuius haec sunt propè ad singulas lineas verba: Deo laus, Deo gratias, Christus sit benedictus, IESVS

SVS laudetur. Ac quoties rem ali-
 quam magnam suo pondere nititur
 proponere, hac ferè vtitur loquen-
 di formula: Tãta erat, exempli gra-
 tia, confitentium multitudo, vt ef-
 set, vnde Deo gratulari debere-
 mus: ita tota sua occupatio erat
 hæc vna, Deo sua bona gratula-
 ri, homines ad eundem finem pro-
 mouere, qui summus est amicitiaë
 gradus. Non repeto initia illa Ar-
 muziana, tot supplicationes, illu-
 strem illam conuersionem nouem
 dierum oratione propè continua
 procuratam: sed solùm dicendum
 est omninò, quantis eum Dominus
 solatijs perfuderit; qui orationis
 fructus non vulgare est ad virtutem
 imbecillitatis nostræ adiuumentum.
 Armuziæ sanè P. Antonius Qua-
 dros, vir tantus, Indiæ diu Præposi-
 tus Prouincialis, alia multa, & hoc
 inter cetera testatur, tam vehemen-
 tibus eum exultantis animi moti-
 bus exsilijsse, vt vellet nollet sæpè
 motus istos sepositis ceteris occu-
 pationibus admittere cogeretur.

Ita

Ita Dominus cum fidei seruo suo, ille de laborū stipendio, hic de gratuitis obsequijs contendebat: sed vincebat is, qui omninò vincti non potest, & eò copiosius, quò magis Gaspar resistebat. In laboribus Monajanæ expeditionis, in expianda Antonij Neroniæ classe, quæ duorū erat millium, & in alijs magni illius Herculis laboribus ipse exultabat, Dominus pro eo desudabat.

Et quoniam in hoc sumus, bona lectoris venia digredi paululum à Gaspare ad B. Xauerium licebit. Magni fuerunt illius magni Frãncisci labores, magna pericula: ijs in periculis ipse ita diuinis solatijs redū dabat, vt cum illius mortalitas licet iam propè immortalis ferre nō posset, Domini manum sistere, & gratiarum canalē obstruere conaretur. Et quid mirum, cū eo ipso tempore clementissimus IESVS, qui infirmitates nostras & dolores nostros ipse portauit, omnium illorum periculorum acerbitatē videretur suscepisse? Admirabile est, sed tamē cer-

tūa

tum, quod narrabo. Xauerium, castellum est Nauarræ quidem, sed in finibus Aragoniæ, illud ortu & cunstanti viri celebre. In eo sacellula sunt duo, alterum ferè in limine maius, alterum in penitiore domo minus. In hoc minore est Christi è cruce pendentis effigies, opere statuaria, humanæ ferè magnitudinis, sanè pia. Ea effigies, quoties B. Franciscus periculum adibat aliquod grauius, ac discrimè, suscepto quodam modo illius in se labore, liquore nescio quo ex arido ligno velut sudore diffuente madebat. Res domesticis mira visa est: inde cùm sæpius accideret, ad rei memoriã conseruãdam dies annotatur, ac deinde ex B. Francisci litteris animaduersum est, eũ ijs ip̄s diebus, quibus effigies sudarat, vel naufragiũ fecisse, vel in arbore barbarorum tela effugisse, vel simile discrimen aliquod adijisse. Eam rem ego ex domesticis fide dignis, & ipso Xauerij herede adolescente cõperi, & diligenter excussi, ac reperi continuam esse

esse

386 VITAE GASP. BARZAEI
esse in ea familia eius rei in poste-
ros traditionem, huc vsque non tã-
to temporis interuallo, vt res ob-
scura esse possit, propagatam. Sed ad
Gasparem reuertamur. Postquam i-
gitur suis litteris enumerauit eo-
rum, qui in Indicis versantur mis-
sionibus, laboris, quibus eos con-
diat delicijs Deus, sic refert: Et ne
labores vos terreant, quanquam
terrere non debent ij, quos ego ita
infirmus IESV Christi tirunculus
ferre possum; quæ dixi pauca sunt,
etiamsi cum maioribus quæ pati
cupio, comparentur: & hoc propter
diuina solatia, quæ mihi à Deo dan-
tur ad hos labores perferēdos. Quæ
sanè multum differunt ab ijs Co-
nimbricēsis. Nam labores ibi
minùs perfectos distrahunt: hîc et-
iam maximi colligunt. Cui enim te
affigas non habes, nisi Deum. Mun-
dus enim te vel contumelia vel ho-
nore persequitur; & cū te ibi mor-
tales adorent, hîc in cruce agunt;
nec tempus est, vt remedia per o-
tium è libris petantur. Ibi quidem,
quamdiu

quamdiu ex orantium oculis lacry-
 mæ fluunt, fluunt vna diuinæ con-
 solationes: sed vbi exaruerint, vnà
 quoque animus exarescit. Sed hîc
 exarescentibus maximè recreamur
 in terra deserta, inuia & inaquosa.
 Sic ille. Eiusdem propè argumenti
 erant, quas in Lusitaniam primas
 dedit, quibus sic socios alloquitur:
 Habetis fratres vestros dispersos
 in varia loca cum magnis labori-
 bus, sed benè collocatis. Sola enim
 quæ in ijs sentitur suauitas, facilè
 acerbicatem omnem detergit: quan-
 tò amplius poterit, si homo recor-
 detur illius amoris, quo factum est,
 vt vitam totam in laboribus infini-
 tis & tormentis traduxerit is, qui
 pro sua facilitate labores omnes
 nostros à tenuitate nostra (si nostrâ
 quoque vocare liceat) recipit, præ-
 mijs illis æternis compensaturus.
 Earum rerum commentatio in his
 locis ac negotijs, longè excedit illa,
 quæ isthic de ijsdem rebus institui-
 tur, licet in cubiculis vestris & fan-
 cta quiete. Hîc enim alio quodam

R modo

modo tangit Dominus, neque totum in desiderijs transigitur. Venite, venite fratres mei; vos sanguis, quem bonus Iesus pro horum salute profudit, inclamat gemitibus inenarrabilibus, quos nescio qua ratione non sentiant, quotquot de eius gratia communicant. Qui hos Gasparis æstus experiri volet, veniat; sperandum enim est, manum Domini non esse abbreviatam, nisi nos eam vitio nostro contrahamus.

CAPVT XVIII.

Zelus animarum.

INFLAMMATAM mortalium animos à vitijs auocandi cupiditatem, animorum zelum pij scriptores appellant. Ea virtus in Gaspare vt non fuerit maximà ceterarum, maximè sanè & plurimis sese prodidit argumentis, vt ex ijs, quæ supra commemorauimus, cuius facile constat: sed addenda tamen sunt nonnulla, vt quantum animorum lucro inhiarit, clariùs appareat.

reat. In omnem partem oculos curamque, quâ poterat, conuertebat: sed negotijs longè impar, iterum atque iterum esse (quod Philosophi replicationem appellant) exoptabat. Et sanè tantus erat eius animus, ut multis corporibus vnus satis esse videretur: aliàs Conimbricenses illos feruores & Lusitana nostrorū vota, imò & Societatis vniuersa desideria expendēda sibi tradi cupiebat, habere se campos, quos singulis assignaret, in quibus eorum excurreret industria. Certè quantum poterat ipse salutari flamma succensus, tantum ceteros quâ inuitando, quâ cohortando, ut opitularentur, accendebat; sed audi virum, & eius ardoris vestigia inspice. Secundis suis literis ita ad socios in Europā: Quam differentes sunt excursiones istæ vestræ ab his, vtræque animorū causa susceptæ! at suaues vestræ vnius mēsis; hospitaes reperitis domos, spes est proxima in Collegiū reuertendi, quò cū veneritis, accurrunt fratres, qui amplexentur,

abluant, & fatigationem vniuersam quodammodo exprimant; solus eorum aspectus reficit. Sed ea ferè non nisi carendo cognoscuntur; cum ego me ab ijs seiunctum reperi, & animo incidit, eos me nunquam aliàs fortasse conspecturum, vel in India vel Europa, tum intellexi Societatis nostræ benevolentiam. Hic si cecideris, non est qui erigat; non triclinium, non domum, non lectum habes; ne sub tecto quidem per æstum dormire licet, qui noctes calidiores facit magnis illis Guineæ feruoribus: hic solutorum hominum ac sæcularium deliciae sunt in vasis aqua plenis sopori indulgere, ac solo capite eminere, vbi ventilatio solatium præbet. His adde ciborum etiam, quibus frater hic vester caret, inopiam: nã pondus diei & æstus in vinea Domini portandum; noctis tempus pœnitentibus audiendis expenditur: hic nõ habes vel vnã horam tuam. Ibi suis horis vescimini; hic omninò tuum nihil habes, non fratres, non
libros,

lib
ve
no
ali
fac
tar
Do
me
tit
Di
ter
de
co
sup
fra
co
pro
vo
tos
mi
tit
tas
vig
qu
est
ven
Pa

libros, non cibum, non somnum, nō vestem, non tempus, non missam, non ipsam demū vitam. Totū est alienum, sed Domini. Quod nolo, facio, & quod volo, non facio: mihi tamen absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri IESV Christi, in quo mea salus, & honor, & gloria innititur. Si infirmus, illo sum fortior: Dilectus meus fascicul⁹ myrrhę inter vbera mea commoratur. Tum deinde post pauca, quibus cœlestiū copiam gaudiorum exponit, quod suprā retulimus, ita pergit: Itaque fratres accuratē vobis de virtutum comreatu in aliquod simile temp⁹ prouidete: nam sine illis omninō vos inuenietis ab omni ope destitutos. Prima est & fundamentum, humilitas profundissima, sui que notitia, obedientia, paupertas, castitas, amor maximus: hæc in India vigent. Humilitas est Dei notitia, quæ ex nobis procedit: Obedientia est nostrę captiuitas libertatis. Quis verò liber est, nisi verus obediens? Paupertas veræ diuitiæ: quis diues

est, nisi verus pauper spiritu? Castitas est speculū, in quo relucet ipsa in creatura Deus. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! oculi tui colūbarum, simplex affectu intellectuque. Tandem miratur sponsus: Vulnerasti cor meū soror mea, quia similes illi virtutes sorores dicit. Ultima virtus, caritas esto, divinae palliū maiestatis, quae operit multitudinem peccatorum. Haecenus Gaspar animo suo indulgens, nunc Lusitano, nunc Latino sermone; quem ego quidem in sua reliqui efficacia, ne quid ingenij culpa detererem ex tanti spiritus energia. Sed non fratres suos solūm exhortabatur; Reges ipsos & populos eadem de causa compellabat. Ad Abyssinorum Imperatorē certē, quas scripsit, dabo litteras, pluribus eiusdem argumenti omissis, quod praeclarē & fortiter gestis supra enarratis, quivis virtutem eius facilius metiri, quā ē scriptis possit. Ad Prestetiamem igitur sic scripsit:

Gratia & amor Iesu Christi Redem-

dem-

demptoris nostri regnum ac vitam
 Tuæ Celsitudinis conseruet, Amen. *Epistola*
 Magna semper fuerunt desideria, *Gassparis*
 quæ pro sua inmensa bonitate mi- *ad Pre-*
 hi Deus ingessit, obsequium illi *ste-Ian-*
 qualecumque in tuis regnis exhi- *nem.*
 bendi. Et quoniam nõ alius est sco-
 pus meus, quàm legem ipsius omni
 creaturæ exponendi, vt cælestis Pa-
 ter eius in cælis glorificetur; non
 dubito, quamdiu cum diuina volũ-
 tate mea vota conuenient, quin ali-
 quãdo sim votorum meorum com-
 pos futurus. Quaquam satis scio,
 me tam sublimi expeditione, & in-
 signi beneficio prorsus esse indig-
 num: sed cum video me ita imparẽ,
 licet à Deo electum, vt organũ suæ
 vocis, & suorum mirabiliũ instru-
 mentum, ac sentio quàm pura sint
 vota mea diuini eius obsequij pro-
 mouendi; tum quoque mihi persua-
 deo, esse id apud æternæ mentis nu-
 men constitutum. Ex homine Lusit-
 ano, qui inde veniebat (pro mea
 cupiditate res illarum regionum
 cognoscendi, & quam spem

Catholicæ doctrinæ vel ferendæ vel
conseruandæ promitterent, intelli-
gendi) certior factus sum, quantum
Christianis rebus adductus, etiam
in Ecclesiæ Catholicæ augmentum,
in tuis illis regnis propenderes. Ea
res multum ad antiqua mea deside-
ria ac feruores attulit incrementi.
Certò tibi persuadeas velim, tibi
pro eo quod intelligimus, ingentia
præmia & immortalem coronam à
suprema Christi sapientia præpara-
ri. Spero enim eorum, quæ nondum
fatis patent, declarationem & illu-
strationem tibi reseruari: & si Deo
ita visum fuerit, spero vita comite
post biennium ibi me futurum. Iam
enim scripsi facultatis impetran-
dæ causa; ac tum experieris omninò
non vt nunc litteris ac verbis, sed
rebus ipsis, quantum tibi obsequi
desiderem, & quantum status & re-
gni in Domino cupiam incremen-
tum: ab illo enim regimur & guber-
namur. Atque vtinam diuinæ pla-
ceret Maiestati, tempus illud non
ita differre, ac me facere viuā pro
his

his litteris epistolam ! tum enim mihi planè viderer extrema votorum attigisse: sed tamen eo me consolor, quòd hæc itineris mei mora ex eius quoque sit gloria. Nam quæ cupimus si fortè differuntur, ea deinde tanto sunt gratiora, quanto pluris constiterunt. Non sum longior, quoniam qui has defert, de Societate nostra vniuersa fusè docebit, quantoperè cupiat in ijs regionibus fructum facere. A te, Rex optime, etiam atq; etiam peto, vt in amore diuino sis admodum sincerus, & in his quæ ad eius gloriam faciunt, accuratus; certus omninò de prospero rerum tuarum euentu, de hostibus victoria, regnorum tuorum quiete ac pace, si fiduciam tuam in Deo collocaris. Cùm Lusitanis illis, qui in ijs regionibus versantur, clementia; & si quando res tulerit, necessaria reprehensione, vt Dominus ac parens, vtere. Si porrò hoc iter meum arriserit, in beneficio reponam ea de re litteris admoneri. Officium enim nostræ Societatis non est

præmia, quæstum, honores; sed paupertatem sectari, & labores ubicumque demum fuerint, conquirere, & amplecti, ut ea in re sint germani sui Ducis Iesu imitatores, qui tantoperè paupertatem & labores complexus est, in quibus totam suam vitam ærumnosam insumpsit, & exercuit. Dominus noster Iesus Christus, per merita suæ mortis ac passionis, faciat Tuam Celsitudinem suæ gloriæ participem, & ei det suam semper assequi & exple-re voluntatem. Ex nostro Collegio Goæ die 9. Octobris, Anno 1552.

Ad Lusitanos, eorumque Præfectum in eandem sententiam simul scripsit, & officij Christiani commonefecit, hoc solùm nomine, etsi, ut ait, foret ipsis ignotus, quòd ut fratres in Christi sanguine eos agnosceret, & plurimum diligeret. Non poterat animus amplius vlla prætermittere Christianæ caritatis officia; omnia aut voto complectebatur, aut opere efficiebat; ubique
se

se prodebat amoris eius in Deum
 vel in homines incendium, quòd
 licet tantoperè actionibus, verbis,
 scriptis, vt cancellis prodatur, in a-
 nimo tamen eius tantò magis arde-
 re credendum est, quanto cùm dõ-
 mus ardet, incendium in visceribus
 maius est, quàm quod per fenestras
 erumpit. Eius sanè animus in hac re
 templo illi Salomonis poterit con-
 ferri, cuius fenestras legimus exte-
 riùs angustas, intus admodum didu-
 ctas exstitisse, vt certum sit ea om-
 nia, quæ foris prodita, nullo modo
 animi eius magnitudinem & cordis
 latitudinem (vt cum scriptura lo-
 quar) exæquasse.

CAPVT XIX.

*Quid sentiret de Societatis
 instituto.*

IT A gratus fuit suæ ad Religiosũ
 statum vocationis æstimator, vt
 nullum ferè finè. faceret vel lo-
 quendi ea de re, vel Societatis insti-
 tutum euehendì. Quæ eius de illo
 elogia, digna tanto viro, ideò affe-

ram, vt omnes, qui in eandem IESV
 familiam cooptati sumus, vocatio-
 nē nostram ex huius etiam sensu æ-
 stimantes, certiolem facere fataga-
 mus. Ac si cuipiam nimius fortasse
 videatur admirator, ego illum arbi-
 tror nondum satis in beneficij ma-
 gnitudinem penetrasse: quę hīc e-
 nim de Societate nostra dicentur,
 non ita dicuntur, quin illa sanctis
 aliorum ordinum institutis æquē
 conueniant. Neque enim nos odio-
 sam instituimus collationem; sed i-
 ra quemque par est de suo instituto
 sentire suo respectu, si velit Deo, vt
 decet, grates exhibere. Ita verò quā-
 dam Epistolam latinē exorditur:
 Patres carissimi, fratresque dile-
 ctissimi, summoperē gauisus sum
 per litteras nuper ad nos missas
 Goā, metropoli Indiæ, animaduer-
 tens perspicuitatē ignis spiritus al-
 mi, dispersi in orbe terrarū, in mō-
 dum stillicidij, stillantis super terrā
 in barbā, barbā Aaron. Quid mi-
 rum? cum oleum effusum nomen
 eius, & ea ipsa oculis cernam, quę
 mihi

m
 xi
 ro
 no
 tis
 op
 est
 qu
 po
 ni
 di
 via
 ten
 me
 op
 bi v
 toti
 cui
 de
 præ
 eni
 gres
 que
 vite
 pun
 ra d
 rum

mihi haftenus peroptata fuere, vexilla Crucifixi, rutilantia per choros castrorum & acies Societatis nostræ in valle miserabili, vbi mortis imago triumphat. Eia, eia, fratres optimi, Deus noster ignis consumēs est, & ignem venit mittere in terrā; quid vltra immoramur? iam tempora beata, iam adest dies festiuus, niuei lapilli, vt Princeps huius mūdi expellatur forās. mors in prōptu, via decurrit, via longa, per quam tendimus, vt prosperè attingamus metā vocationis nostræ. Nec enim oportet nunc genio indulgere, ac sibi viuere. Aggrediamur nūc itaque totis viribus colluctationem illius, cuius iugo oppressi periclitamur; ne penitus per abrupta montium præcipitati, funditus demergamur: enitamur, vt videamus pascorem gregis humani Christum Iesum, quem Dominum profiteamur, qui vitulum, leonem, ac pardum & lupum cum agno minabit ad interiora deserti, iuxta tabernacula Pastorum, vt delicijs affluant in montibus

bus sanctis. O quàm dilecta tabernacula Domini virtutum! quid trepidi trepidare metu pergimus, quin id ipsum, toto corde desideremus, inhabitare atria Domini? gaudete, exultate, copiosa merces in cœlis absterget omnē lacrymam ab oculis eorum, quorum nomina scripta sūt in libro vitæ. Vincenti dabitur māna absconditā, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. O quā magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te, Domine! hætenus latinè; sed pergit: O fratres carissimi, quantum cupio litteris explicare maximum & inexplicabile gaudium meum, quod videam sanctam Societatem nostram, sic euectam, tam incensis votis ac feruoribus, quodque per totam Europam, Asiam, & Africam circumferunt vexilla boni Iesu tāto animo, ac ita imperterriti, ac si essent immortales! Omnia præsentia contemnunt, arbitantes vt stercorea, vt Christum lucrifaciant, qui
 vt nos

vt
 tem
 aut
 tus
 fen
 tate
 def
 cast
 tes
 qui
 nui
 est
 lust
 loc
 do
 qui
 stur
 to a
 cum
 me
 aur
 tell
 cipi
 se n
 tis I
 Hoc
 vest

vt nos seruaret, omnia quoque contempfit, ad mortem vsque, mortem autem crucis; non rapinam arbitratus se esse æqualem Deo, exinaniuit femetipsum. Quis nos ab eius caritate separabit? quin cum eo in terra deserta profugi, egrediamur extra castra, improperium eius portantes, aspicientes in auctorem fidei, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Extra portam passus est confusione contempta. Sed illustris est in hoc genere alius eius locus, quo sic socios affatur: Credo duas res fratres nostros fulcire, qui regionibus omnibus vagi Christum in tantis laboribus ac tanto amore & perfectione sequuntur, cum tot nationibus agunt soli in medio nationis prauæ. Qui habet aures audiendi, audiat, & corde intelligat, vt nemo se suo spiritu decipiat, sed se semper prouchat, de se non præsumat. Spiritus Societatis IESV non potest esse superbus. Hoc verò accipite à misello fratre vestro consilij, vt cum mitti vos cōtinget,

402 VITAE GASP. BARZAEI
tinget, Deo armati sitis, quia Domi-
nus illuminatio nostra & prote-
ctor noster. quid timebimus, nisi irā
ipsius? quas duas res ego semper
sum expertus: nam aliter fieri non
potest, vt mollis, tepidus ac geli-
dus, qui huc sum missus, tanquam
res Societati inutilis, per tot ignes
tribulationis transirem, nec lique-
fierem; in quibus tanquam aurum
in fornace probat nos altissimus.
Baculo nostro transiuimus Iorda-
nem, sed cum duabus turmis regre-
dimur, & ita Goam ad Collegium
D. Pauli scripsi. Duarum earum re-
rum vna est, quòd Iesus Societatem
tanquam suam defendat & socios
illius: atque ita non intendit meri-
ta, sed hoc per se facit. Altera est
posita in orationibus carissimorum
Patrum ac fratrum in Europa & In-
dia, quæ semper feruent ante Deū,
quia multa membra, vnum corpus
sumus, caput autem Iesus; atque ita
multi ac varij famuli obsequium
vnum faciunt. Alij sunt manus, qui
varijs occupationibus destinantur,
vt qui

vt qui versantur in terris à sua re-
 motissimis: alij sunt pedes, ij scili-
 cet, qui feruent desiderio pro Chri-
 sto multa patiendi: alij lingua, qui
 pro alijs assiduè deprecantur: alij o-
 culi, qui semper vigilant super gre-
 gem suum, tanquam bonus pastor:
 alij aures, qui semper student: alij
 nares, qui virtutum vnguenta vel o-
 dorantur, vel dispergunt: alij intel-
 lectus, atque ij sunt speculatiui: alij
 memoria, vt docti: alij voluntas, vt
 actiui, qui in culina, porta, tricli-
 nio, &c. versantur & occupantur.
 Et omnes sunt administratorij spi-
 ritus, in ministerium missi. Nullum
 membrum dicere potest, se alterius
 opera non egere: alterum sine alte-
 ro erigere se non potest: quod faci-
 mus omnes, hoc vnum est eidè Deo
 famulari. Quid mihi prodest, hoc
 esse membrum potiùs, quàm illud,
 si omnia æqualiter laborant? nul-
 lum sine altero potest quicquam
 facere. Quid igitur refert esse me
 vel manum vel pedem? quid refert
 in Societate tota vita mea esse co-
 quum

quum

quum minùs, quàm concionatorem
 infidelium, & mundum vniuersum
 conuertere, si facimus omnes vnum
 & idem? Et post pauca: Tria faciunt
 Societatem: Vnum, cognitio pro-
 pria, demissio atque paupertas: al-
 terum, cognitio aliorum, Dei scili-
 cet & proximi. contemplatio ad a-
 morem Dei; actio ad proximi dile-
 ctionem refertur: tertium, discre-
 tio & scientia ad vtrumque conser-
 uandum; litterarum, inquam, cog-
 nitio, quoniam ea inter Saracenos,
 Gentiles, hæreticos, Iudæos versan-
 tibus est necessaria. Ex humilitate
 ascendamus ad cognitionem Dei &
 proximi, & inde ad litteras. Hæc
 porrò omnia non dixi docendi cau-
 sa, sed solùm in memoriam carissi-
 mis fratribus reuocandi, vt hæc ve-
 stris in locis non minùs necessaria
 cognoscatis: in me Dominus sup-
 plet. Hactenus ille. Alio verò loco
 sic exclamat: O fratres carissimi,
 beata illa hora, in qua Dominus fe-
 cit misericordiam cum seruo suo,
 suscitans à terra inopem, & de ster-
 core

co
 eu
 est
 mu
 ve
 qu
 Mi
 ca
 ni
 ci
 Ig
 tib
 no
 hi
 ma
 eg
 li
 cta
 cie
 cta
 sup
 fo
 va
 Vi
 an
 Sa
 ste

tore erigens pauperem, vt collocet
 eum cū Principibus populi sui, qui
 estis vos! Ergo beata illa hora, dica-
 mus omnes, non demissa voce, sed
 velut Chananæa: Venite & videte,
 quanta fecit Dominus animæ meæ.
 Misericordias Domini in æternum
 cantabo in generatione & proge-
 nie, quòd Dominus voluit hanc So-
 cietatem erigere per nostrum S. P.
 Ignatium. O Pater Simon, quantum
 tibi debeo! Quid retribuam Domi-
 no pro omnibus, quæ retribuit mi-
 hi? nihil mihi superest præter ani-
 mæ deliquium & lacrymas. Si hoc
 ego de me dico, quid de se dicent il-
 li Conimbricenses Angeli? Benedi-
 cta sit illa hora, qua intraſtis in So-
 cietatem Iesu Christi. O planta san-
 cta, fundata in cognitione sui ipsius
 super Christo, & rigata eius pretio-
 ſo ſanguine, deſoſſa à Martyribus,
 vallata à Confessoribus, ſeruata à
 Virginibus, honorata ab Angelis,
 amata à Deo Patre, directa à Spiritu
 Sancto, nominata & poſſeſſa à Chri-
 ſto! Etiãſi videaris, ô Societas ſan-
 cta,

eta, planta noua; es tamen fortissi-
 ma, quia es transplantata in pauper-
 tate Christi, extendis radices vsque
 ad mare & vsque ad flumen propa-
 gines tuas. mare mundus est; amor
 proximi, flumen. paradifus es vsque
 ad contemplationem Dei. Qui no-
 stræ salutis auctorem Christum &
 hunc crucifixum non sequitur, ana-
 thema sit. Quæ conuentio lucis ad
 tenebras? Laudate pueri Dominum,
 laudate nomen Domini. Sit nomen
 Domini benedictum ex hoc nunc &
 vsque in sæculum. Hæc ille, impetu
 spiritus abreptus in diuina enco-
 mia. Sed iuuat illum alio loco, quæ-
 dam, qui Masquate ad eum scripse-
 rat Societatem petens, monentem,
 vt ferio secum ipse de re tanta sta-
 tueret, & Societatis institutū pro-
 ponentem, audire. Totam eam epi-
 stolam, quoniã digna mihi visa est,
 hîc subiungam.

Gratia & amor Iesu Christi Re-
 demptoris nostri sit semper in cor-
 dibus nostris, Amen. Tuas accepi
 tanto animi mei gaudio, quantum à
 Domi-

Do
 gra
 tor
 qua
 voc
 ad
 ter
 ille
 bet
 fui
 illi
 de
 ues
 nen
 re. S
 unt
 err
 stol
 tuer
 in r
 fati
 tuo
 bor
 non
 dea
 sanc
 laud

Domino nunquam merui . illi gratia , qui tantam habet peccatorum curam, & errantium ouium, quæ suum agnoscentes errorem, vocem eius vt pastoris audiunt, ad eius ouile redeunt , eum de cetero secuturæ . Atqui probè nouit ille, quæ sint suæ; quas selectas habet ante mundi constitutionem, ad sui nominis gloriam, quæ iustitiam illius, sed & clementiam timēt . Vide vt datam tibi coronam tibi serues, ne quisquam in eius possessionem inuadat, quod poteras obtinere. Spiritus Sancti motus non patiuntur moras, quibus consentiendo errari omninò non potest. In ea epistola fusè narras, apud te quid statueris; bono nimirum I E S V seruire in nostra Societate, & in compensationem præteritorum peccatorum tuorum strenuè pro eius amore laborare. Nihil est eorum, quod mihi non magnoperè probetur & arri-deat, cum iter illud ad salutem sit sanè securius; ac etiam, quòd à te laudari Deum, in vicem omnium

CON-

cōtumeliarum, quas ab impijs quotidie patitur, omninò gaudeā. Consilium hac in re meū quod expetis, est eiusmodi, planè vt extemplo cōpleas, quod tibi à Spiritu Sancto est inspiratum. Ille quippè neminem fallit, & quemque ducit ad salutem ea via, quam cuique mundi conditor destinauit. Et sanè ad magna vocat, cum te ad Societatis nostræ vocat institutum. Ea res est eiusmodi, vt præponi iure toti debeat vniuerso, ne, vnde cum insigni gloria coronam in æterna vita nancisci poteras, ex eodem æternam ignominiam cum Cain consequaris, dicente Domino: Ite maledicti in ignem æternum. Dicis insuper, quòd me sequi cupias, ac mori mecum, si res ita ferat, in craticula affatus. Iste feruor in genere desiderij magnus est; sed in opere quid futurum esset, ignoro. Multum differt Christi crux in imaginatione depicta, aut intellectu, ab ea, quæ viua est Martyrij tempore. Pomaria & arbores suis onustæ floribus aut fructibus

ctibus

tibus æstiuo tempore multum pla-
 cent: sed procellosa hiemis tempe-
 stas plus laboris adfert, cum sunt
 vel pastinanda vel putanda. Ita
 sunt res diuinæ, quas quamdiu
 munus admiratur, facile est am-
 plecti: sed alieno tempore Chri-
 sti crux admodum solet esse one-
 rosa. Ille quidem ipse si sub il-
 lius pondere in plateis Hierusa-
 lem gemuit, & lapsus est, quid
 est à nobis in hac miseræ valle ex-
 spectandum? Diuorum tormenta,
 quæ nos æstimamus, sæpe arrident:
 sed eadem ipsa coram tyrannis, sub
 quibus illi ea pertulerunt, essent sa-
 nè acerba. Eo quippe tempore vrgēt
 fames, sitis, contumeliæ, ignomi-
 niæ, nuditas, ludibria, inopia, verbe-
 ra, & mors ipsa, vt est apud Prophe-
 tam: Propter te mortificamur tota
 die, facti sumus sicut oues occisio-
 nis, quæ à nemine æstimantur. Verū
 vt è statu illo tuo ad alterum im-
 mobilem transeas prudentis est an-
 te cōsiliū capere, quàm perficias,
 & perpendere vtrunque comme-
 da &

da & incommoda, vt cùm rem oc-
 coeperis, nihil te terreat aut auer-
 tat. Atque ideò te etiam atque etiã,
 vt amicus sincerus, rogo, vt accura-
 tè dispicias, quid sis factururus. Per-
 pende attentè, quæ subiungam de
 nostra Societate, ne deinde te dece-
 ptum à me querare. Nostra Societas
 è tribus constat: Extrema pauper-
 tate, extrema castitate, extrema o-
 bedientia. Paupertas versatur circa
 fortunas, pecunias, parentes, ami-
 cos, honores, mundi oblectamenta,
 in cibo, potu, veste, calceis, somno:
 denique non possidere vlla bona
 temporalia; sed ea nec optare, imò
 & ab ijs abhorrere, & ipsa pauper-
 tate gaudere, propter eam fraudem
 quam continent eius generis bona.
 Huc pertinent despici pro Christo,
 labores, iniurias eius causa optare,
 quòd ei seruiamus & non mundo,
 abijcere vniuersa, vt in illa gloria
 consequamur vniuersa. Castitas in-
 telligitur, vt in operibus casti fi-
 mus; cor nostrum semper in amore
 puro conseruemus cum Christo, nò
 per-

*Societas
 Iesu qui-
 bus con-
 stet.*

Permittendo, vel ut in eo sint de carne cogitationes, neque de mundo aut eius vanitate; sed liberti Christi sumus, qui noster est sponsus, pro quo mori cupimus, ut semper cum eo viuamus. Obedientia intelligitur, ut non amplius cupias, quam quantum à Rectore fuerit mandatum; tum ut propriam voluntatem neges, & unicam Dei voluntatem exequaris. Vides hinc labores nostræ Societatis. maximus ac minimus æquales sumus: qui socius meus esse cupit, ei sunt eadem quæ mihi non magis vel minùs toleranda. Non est discipulus super magistrum. At ne isti labores te in sancto tuo proposito perturbent, cupio te ijs animare, quibus Deus nobiscum efficit, ut nihil horum sentiamus. Negare non possumus, quin tibi similes homines infirmi sumus: idcirco enitere; idem qui ad perseuerandum nos roborat, easdem tibi vires dabit: æquè enim in omnes potens est & benignus. Primū quidem, ut scelerum nostrorum & ob-

S lecta-

lectationis, quam ex ijs cepimus, nos capiat obliuio, mortem nobis ob oculos ponimus, quam tristis ea sit peccatori; tum rationem, quam in illo formidabili iudicio sumus reddituri; tum pœnas illas peccatis præparatas, & illorum labores, qui quietem quæsierunt. Accipimus deinde exemplum Christi, Apostolorum, Martyrum, ac Diuorum reliquorū, vt eos magno animo ad mortem vsque consequamur, cum honori sit seruo, herum sequi, & creaturæ, Creatorem. Quid enim Christianus maius consequi potest, quã Christum ad mortem vsque ipsius crucis consecrari? Quis nos separabit à caritate Christi? non fames, nõ sitis, non labores, non mors. Tertio deinde proponimus nobis gloriam Sanctorum & nostram, quæ est ipse Deus, ac eum videre & amare in sanctorum Angelorum Societate, vbi oculi explebunt se videndo, aures audiendo, lingua loquendo, intellectus intelligendo, memoria recordando, voluntas amando: de-
nique

nique omnes sensus in delectatione
 conquiescent. Habebimus vitam si-
 ne morte, sanitatem sine infirmita-
 te, diuitias sine paupertate, saturita-
 tem sine fame, gloriam sine fastidio:
 quia ille, quem cupimus possidere,
 est omne bonum in omnibus, & si-
 ne illo est nihil. Miser ille, qui per-
 det illum; felix, qui eum in æter-
 num possidebit, Amen. Vides igitur
 hîc, vt orbem spernimus & mori
 cupimus, vt cum Christo quiesca-
 mus. totum detestamur, præter v-
 num eius obsequium, in quo gloria-
 mur. In paupertate sumus admo-
 dum diuites. quid enim illi deerit,
 qui habet in se omnia? nihil habe-
 mus & omnia possidemus, Deum
 scilicet ipsum, ipsius cõditorem v-
 niuersi. In obedientiæ captiuitate
 liberiores sumus ijs omnibus, qui
 in mundo viuunt; quoniam viuimus
 ex arbitrio nostro, secundum ratio-
 nem directo, quod semper cum Dei
 conuenit voluntate, atque ita no-
 stro sēper viuimus arbitrato. In ca-
 stitate ab omnib⁹ amamur: in castis

S 2

enim

enim relucet ipse Deus velut in speculo. Angeli nos cupiunt socios, virtute præditi, fratres. Amamus porrò omnes: primùm Deum, deinde proximum, sed in Deo. Magna sæpe sunt inter nos virtutum exempla, quæ inter cruces & labores latent; quæ si videret mundus atque intelligeret, eum nemo sequi vellet. Conuersatio nostra sunt Angeli, Deus. O quanta est multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus timentibus se! Crucis quidem labores non tanti sunt vt pinguntur. Christus sanè quantumlibet rogatus, è cruce noluit abire. Ita D. Simo, cum alijs sanctis viris, qui multis blanditijs oppugnati fuerunt, vt de cruce descenderent. Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Vides hîc commoda & incommoda Societatis IESV: elige vtrum melius videbitur. His quidè si legibus cupis meus in labore socius esse, multùm sanè me astringis, ne te reijciam, sed potiùs cum multis amplexibus excipiam, cum illo
qui

qui passus vlnis in cruce nulli se negavit, vt laboris comites simus, deinde quietis æternæ sodales. Dominus, qui te suo spiritu illustravit, in itinere veritatis te deducat & confirmet in æternum, Amen. Armuziæ ex hoc Collegio Boni Iesu, Kalendis Octobris, 1550.

Seruus indignus omnium, *Gaspar.*

Ita sentiebat Gaspar, ita se iubebat comparare, si qui nostrum complecti volebant institutum. Satis equidem arbitror ex hac eius epistola & fragmentis aliarum nemini mirum videri debere, si Prorex ad eum scribens dixerit, litteras Gasparis à se acceptas ea veneratione, ac si fuissent D. Pauli; ita planè spiritum Apostolicum spirabant, vel rerum sublimitate, vel neglectu sermonis; quem veritus sum verborum fucis obscurare, satis gnarus, hanc illius incuriam sacram non ab alijs, quàm à me minus iudicandam.

CAPVT XX.

Opinio sanctitatis.

NON minimum in Gaspare sanctimonix rarioris argumentum fuit, constans omnium ea de re opinio ac fama. Non equidem hoc loco propono enarrare, quantum hoc Lusitani, Iudæi, Saraceni, boni, mali, genus omne hominum vno ore confirmarint; ea satis ex dictis patuerunt: solum hic referam litterarum aliquot fragmenta, quibus id ipsum comprobatur, ne magnorū de Gaspare virorū iudicia deperdantur. Et ille quidē, cui Gaspar supra respondit, vocat eum diuino fauore ad has Indiæ patres missum in salutem & perfectionem animarum. Sed vt alia omittere minùs illustria, Georgium Capralem, Indiæ Proregem, & Iohannem Albuquerqueium, Goanum Præsulem, testes appello. Prioris hæc sunt ex breui ad eum epistola, quæ ad rē faciunt, fragmenta: Binas hinc mihi tuas reddiderunt, quas ego
 tanta

*Proregis
 ad Gasparem
 epistola.*

tanta veneratione legi, ac si fuissent
 D. Pauli; & incredibiliter sum læta-
 tus, cum intelligerem tantoperè di-
 uinam Armuziæ gloriam in mul-
 torum conuersione promoueri.
 Quod in ea ciuitate de Collegio co-
 gitas, pro more facis; ea ego tibi o-
 pera inuideo. Mando, vt si quis mi-
 les Lusitanus in Societatem coopte-
 tur, stipendia sint Collegij. Itē quæ-
 stori meo mando, vt quingentos ti-
 bi pardaos eleemosynæ nomine ab
 Rege numeret ad promouendum
 opus tuum. Rogo te ob amorem
 Dei, vt sæpe me de his rebus inter-
 pelles: spero enim his pijs operibus
 multum apud Deum mereri. Ad
 Regem Armuziæ scribo, vt se faciat
 Christianum, vt rogasti; eas litteras
 ad te mitto. Spero tantum posse vir-
 tutes & orationes tuas, vt hanc illi
 apud Deum gratiam valeant impe-
 trare. Rogo te Pater, vt ad me, sæpe
 de te deq; tuis rebus litteras des, &
 si qua in re videbitur, auctoritatem
 nostram interponas: multum e-
 nim lætabor, si qua in re obsequi
 tibi

tibi licuerit. Goæ, 24. April. 1550. Ita
Prorex. Goanus verò Antistes quan-
ti illius virtutem & eruditionem
faceret, potestate sua cum illo per
litteras communicata, quam à sum-
mo Pontifice summam acceperat, o-
stendit. Sed & domestica nostrorum
testimonia visum adijcere; nihil e-
nim vereri oportet, ea suspecta fo-
re, cum tot vel rerum, vel hominum
testificationibus sunt corroborata;
imò velut testibus oculatis plus ali-
quid illis tribuendum existimo,
quibus ex quotidiana cum Gaspare
consuetudine illius virtus magis
fuerit quam ceteris omnibus per-
specta. Non omnium persequar de
eo dicta (nam hoc esset vnius alte-
rius voluminis; & multa iam dicta
sunt,) sed solùm elogia quædam
breuiora; nec omnium, sed eorum,
qui eo tempore in India emine-
bant. Nam nullus erat eo tempo-
re, qui ex India scribebat, qui Gas-
parem omisisse non religioni sibi
quodammodo ducere videretur: ita
vno omnes ore de eo prædicando
conten-

contendebant, & eo magis, quod admirabilius vulgò videbatur, Gasparem illum, vestiarij Conimbriensis adiutorem, concionatorem illum qui risum mouerat, & ineptus vulgò videbatur, vnum esse ac propè primùm ex Indicis Thaumaturgis. Primus locus B. Francisco Xauerio, cuius testimonium est instar omnium, negari non potuit; qui quidem quanti eum faceret, iam alias sæpè est ostensum: sed tamen apertius quoq; conceptis de eo verbis ita ad P. Simonem Rodericum Lusitanicæ prouinciæ Præpositum, scribit Goâ 8. Aprilis 1552. P. Gasparem Collegij sanctæ Fidei (sic alio nomine dicebatur D. Pauli Collegium Goanum) Rectorem constituis; hominem, cui multum confido; hominem humilem, obedientem, cui Deus insignem concionandi gratiam communicauit. Ita concionem ad lacrymas mouet, cū verba facit, vt sit vnde merito Domino possim gratulari. Idem ad B. Ignatium eadē propè repetit: Collegij Goani Rectorem.

ctorem, Gasparem Belgam consti-
tuit, virum spectatae virtutis, & cæ-
lestibus donis cumulatum, eundem-
que concionatorem egregium, &
ciuitati vniuersæ ac domesticis v-
nicè carum: omnes qui in his locis
versantur, tum Patres, tum fratres
ei parere iussi. Post B. Xaueriû Mel-
chior sibi locum vendicat, qui in o-
mnibus literis perhonorificè de il-
lius præcellenti virtute mentio-
nem facit; sed in primis ijs, quas
1551. 9. Nouembris dedit, vbi sic ha-
bet: P. Gasparem Deus, ex quo in
Indiam venit, tot cælestibus donis
cumulauit, vt omninò me in stu-
porem rapiat. Continuo ardet igne
charitatis; populû vniuersum, quò
vult, impellit; infatigabilis est in la-
bore veldiurno vel nocturno. Deni-
que vir est, cuius operâ De^o omninò
vult honorari. Hic domi optimè &
cû insigni facundia concionatur. De
Ludouico Froez nihil dicam; nam
quæ toto tertio libro dicta sunt,
illi vni ferè debemus: & sufficere
potest id, quod de miraculis su-
prâ

prà diximus, cur ea non attigerit. Balthasar quoque Gagus è socijs nauigationis vnus ita scribit: Benedictus ille Pater (de Gaspare loquens) quacumque transit, sui vestigium relinquit: perpetuum ignem videtur animo gestare; & est quoque infatigabilis. P. verò Gonzalvus Roderiques, eius Armuziæ successor, inter alia hoc de eo reliquit elogiū: Armuziam tenui paucis post diebus, quam P. Gaspar inde soluerat. Ibat cum Antonio Noronia, classis Præfecto, arces omnes, quæ iter erat, inflammans. Hic video fratres, quàm nouum erit huic populo mecum agere, ita à virtutibus imparato; qui ita perfecto viro, qualis erat P. Gaspar, iam assueuerat, cuius operâ hinc Deus tanta perfecit. In magno erant hinc omnes eius desiderio, asserentes à nullo vnquam alio posse, quanta per eū Deus fecerat, exspectari. Hactenus ille. Emanuel Texeira, tum quidem nondum Sacerdos, sed tamen magnæ spei, qui postea rebus gestis & ad-

S 6

minit-

ministrata cum titulo Præpositi India notus, multa de eo narrat alibi dicta, atque his titulis Gasparem ornat: Plane assero vobis fratres, quòd eius spiritus ac feruor est infatigabilis. Planè magnus est Dei feruus. Ita ille, & alij permulti alia permulta; sed vt dixi, pauca seligã: etenim quæ dixi pauca sunt, si cum omnibus, quæ adferri potuerant, conferantur.

Concludam porrò præclaro P. Airez Brandaon encomio, cui quæ de Gasparis morte dicta sunt, maxime debemus. Fuit is deinde post mortem Gasparis vltimus Armuzianæ Indiæ cultor. Ita igitur ait: P. Emanuelis Moraes, & P. Urbani mortem non parum sensimus, potissimum P. Gaspar, quòd vniuersi in eum labores recidebant, qui tanti sunt, vt alios decem non parum occuparent: sed tamen tantus erat eius animus, vt etiam si plures forent, aggredereetur nihilominus vniuersos; & hi quoq; essent exigui, si cum eius desiderijs vel Deo obsequendi

quendi, vel proximum iuuandi cōparentur. Hæc ille & alia permulta: nam fusè in eius laudes excurrit. Hic ego claudere statueram, cum queri coepit Antonius Quadrius, immeritò se negligi, nec satis æquo animo ferre, se à Gasparis prædicatoribus excludi. Et sanè ita est. Nam licet biennio post Gasparis mortem in Indiam venerit, tamen auctoritatis suæ pondere, vt inter eius esset Encomiastas, impetrauit. Nam tertius à Gaspare toto decennio in India socios sapientissimè gubernauit, & vt verè dicam, eam prouinciam vel solus vel præcipuus in ordinem redegit. Is vbi de B. Francisci virtutibus egit fusè, primum ab eo Gasparem statuit. Ex omnibus, inquit, Patribus, ac fratribus, qui hïc fuerunt, multi eum proximè sunt consecuti: nam P. Gaspar vir certè fuit, qui permultos ad Deum adduxit, idque grata & facili conuersatione, qua sanè proximè ad P. Franciscum accedebat. Labores, quos breui, quo vixit hic tempore, subiit,

subijt,

subijt, tanti sunt, vt videatur illud Salomonis expleffe: Consummatus in breui expleuit tempora multa. Plus enim paucis annis, quàm alij multis solent, laborauit. Inde breui texēs totius eius vitæ narrationem, ita concludit: P. Gasparem ego mihi persuadeo non minimam, sed maximam fuisse causam cognitæ hîc & coli coeptæ Societatis. Etiam nunc stupori est eius vita tum nostris tum externis, qui eius exemplo multum à nobis exspectant, & plus aliquando quàm possimus. Eodem quoque duce plurimum ad enitendum incitatur.

FINIS.

INDEX